

(AC 5891)

1942

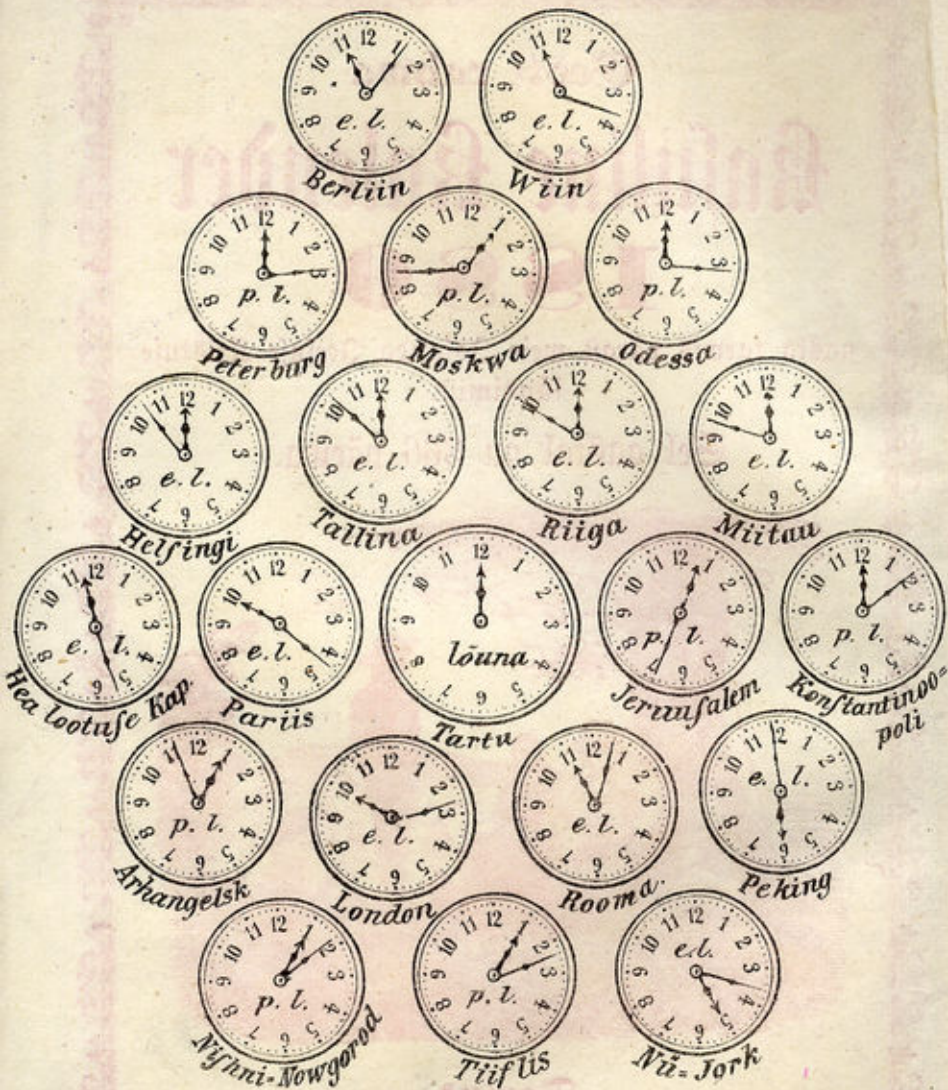
Cesti rahwa
Kasuline Kalender
1880

aasta tarwis pärast meie Issanda Jeesuse Kristuse
sündimist.

Sel aastal on 366 päewa.

Tortus,
H. Laakmann'i fuluga trükitud.

Gesfeiswast pilbist on näha, mis kell ülemal nimetub linnades on, kui meil kell 12 lõuna aeg Tartus on.

Tähebänd: e. l. = enne lõunat, — p. l. = pärast lõunat.

Eesti rahwa Kasuline Kalender 1880

aasta tarwis pärast meie Issanda Jeesuse Kristuse sündimist.

Sel aastal on 366 päewa.

Tartus, H. Laakmanni kirjadega trükitud.

Märkide seletus.

- Noor: kuu.   ● Esimene weerand.
 ● Täis: kuu.   ● Viimne weerand.

Y. püha. — hom. hommikul. — e. l. enne lõunat. —
 m. ja ' minut. — p. pärast ehk päev. — õht. õhtul. —
 p. l. pärast lõunat. — k. kell. — t. tund.

Päewa- ja kuu-warjutused.

Sel aastal warjutatakse päewa kolm korda ning kuu
 kaks korda:

- Esimene, ringwormiline päewa warjutus on 24—25. Juunil,
 mis Tartus mitte näha ei ole.
 Teine, jaustik päewa warjutus on 20. Novembril, mis
 Tartus mitte näha ei ole.
 Kolmas, jaustik päewa warjutus on 19. Dezembril, mis
 Tartus mitte näha ei ole.
 Esimene, täieline kuu warjutus on 9—10. Januaril, mis
 Tartus mitte näha ei ole.
 Teine, täieline kuu warjutus on 4. Dezembril mis osalt
 Tartus näha on.

Aasta jagude muutmised.

- 1) Kewade alustab 8. Märzil k. 7, hom.
- 2) Suwi alustab 9. Juunil k. 4, hom.
- 3) Sügise alustab 10. Septembril k. 6, õht.
- 4) Talw alustab 9. Dezembril k. 0, lõunal.

Sündinud asjade aja-arw.

Maa-ilma loomisest arwatakse	5829 aast.
Kristuse sündimisest	1880 —
Tartu ehitamisest	850 —
Tallinna ehitamisest	661 —
Raamatu-trükkimise üleswõtmisest	440 —
Lutheruse õige usu üleswõtmisest	363 —
Peterburgi linna ehitamisest	177 —
Wene riigi walitsuse alustusest meie maal ...	170 —
Suure kooli alustusest Tartus	78 —
Rõuge-panemise hakatusest	77 —
Prantsuse Wene maale tulemisest ja Moskwa linna põlemisest	68 —
Meie K. H. Aleksandri II. walitsuse hakatusest	25 —

Sel aastal näitab tunnipakk.

1. Januaril 9 minutit tunnikellast tagasi.
1. Februaril 15 min. — —
1. Märzil 10 minutit — —
1. Aprillil tunnikellaga ühte.
1. Mail 4 minutit tunnikellast ette.
1. Juunil tunnikellaga ühte.
1. Juulil 5 minutit tunnikellast tagasi.
1. Augustil 5 minutit — —
1. Septembril 4 minutit tunnikellast ette.
1. Oktobril 14 minutit — —
1. Novembril 15 min. — —
1. Dezembril 6 min. — —

Kaks ristikest (**) näbala päewa arwu, numbri ees
 tähendawad, et on kiriku- ehk kroonu- püha, mis kirikus
 pühitseatakse; üks ainus (*) tähendab, et on mälestuse p.,
 mis kirikus ei pühitseata, aga mil kohut ja kooli ei peeta.

Aasta algamine.

Januar.

1.

Eluäiki kiigutusel
Saime wana aastat matma,
Ehk on sõmer kiigutusel:
Mis meil' kipub filmi katma?

Sel kuul on

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.

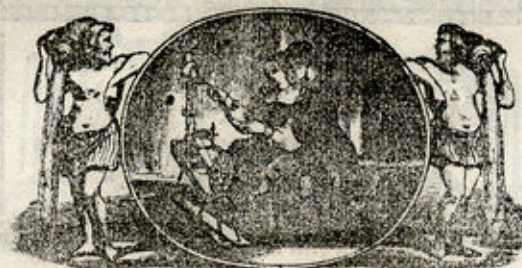
Rääri p.	Kristuse ümbertõikamisest.	Euu. 2, 21.
**1 Teisip.	Rääri päew.	Kange külm.
2 Keisnäd.	Abel, Set	
3 Neljap.	Enof	Lume sadu.
4 Reede	Metusala	
5 Laup.	Simeon	Luisfab.

Kolme Kuu. p.	Targad hommiku maalt.	Mat. 2, 1—12.
**6 Pühap.	3 Kuninga p.	
7 Esmasp.	Melchior	8, 27' homm.
8 Teisip.	Ervar	
9 Keisnäd.	Kaspar	Lume sadu.
10 Neljap.	Paawli päew.	
11 Reede	Higinus	Heitlik ilm.
12 Laup.	Rein	

1. Püh. p. 3. Kuu. p.	12 aastane Jeesus templis.	Euu. 2, 41—52.
13 Pühap.	Hilarius	Külmad
14 Esmasp.	Robert	ilmad.
15 Teisip.	Felix	11, 59' homm.
16 Keisnäd.	Erdmann	

31 päewa.

Rääri - kuu.

17 Neljap.	Tõnise päew.	
18 Reede	Efrain	Lume sadu.
19 Laup.	Sara	
2. Püh. p. 3. Kuu. p. — Pulmad Kaana linnas. Joann. 2, 1—11.		
20 Pühap.	Fab. Sebast.	Selge.
21 Esmasp.	Agnes	
22 Teisip.	Vincent	5, 25' õhto.
23 Keisnäd.	Emerentia	
24 Neljap.	Timotheus	
25 Reede	Paawli ümb.	Heitlik ilm.
26 Laup.	Hans	

9. p. e. Krist. ülest. p. — Tõõtegiad wiinamäel. Mat. 20, 1—16.		
27 Pühap.	Chrysostomus	
28 Esmasp.	Kaarel	
29 Teisip.	Samuel	1, 4' õhto.
30 Keisnäd.	Ludovica	
31 Neljap.	Polycarpus	Kange külm.

1	Januaril tõuseb päike: k. 8, 42 m., läh. alla: k. 3, 37 m.
11	— — — — — 8, 27 — — — — 3, 59 —
21	— — — — — 8, 7 — — — — 4, 23 —

Nädalad ja nädala päevad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutused.

1 Reede	Brigita	Range külm.
*2 La p.	Küünla p. Maarja p.	

8. p. e. Krist. ülest. p. — Külwajast. Euf. 8, 4—15.

3 Pühap.	Hanna	
4 Esmasp.	Beronika	Selge.
5 Teisip.	Agate	
6 Keisnäd.	Doora	☾ 5, 32' homm.
7 Neljap.	Rikard	Tuuline.
8 Reede	Salomon	
9 Laup.	Apollonius	Lumesadu.

Paastu Pühap. — Kristuse kannatamist. Luuk. 18, 31—43.

10 Pühap.	Paulina	Paras külm.
11 Esmasp.	Euphrosyna	
12 Teisip.	Karolina	Lumesadu.
13 Keisn.	Beeninga	
14 Neljap.	Valentin	☾ 5, 9' homm.
15 Reede.	Israel	Külmetab.

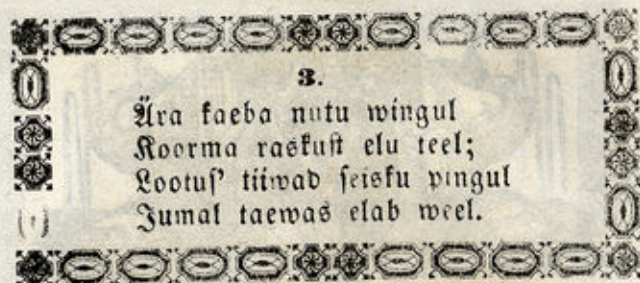
16 Laup.	Juula	Lumesadu.

1. Pühap. paastus.	Kristust kiusatakse.	Mat. 4, 1—11.
17 Pühap.	Constantia	Segane.
18 Esmasp.	Concordia	
**19 Teisip.	Susanna Keisri h. troni p.	Räntsakas.
20 Keisnäd.	Eucharis	
21 Neljap.	Ellu	☾ 0, 53' homm.
22 Reede	Petri päew	Range tuul.
23 Laup.	Johst	

2. Pühap. paastus. Kananea-maa naene. Mat. 15, 21—28.

24 Pühap.	Madise p.	Udune.
25 Esmasp.	Victor	
**26 Teisip.	Rektor	
	Trooni pär. sündimise päew.	Paras külm.
27 Keisnäd.	Claudius	
*28 Neljap.	Iustus	☾ 2, 34' homm.
*29 Reede	Madli	

1 Februaril tõuseb päike: l. 7, 41 m., läh. alla: l. 4, 50 m.
 11 — — — — — 7, 15 — — — — — 5, 14 —
 21 — — — — — 6, 47 — — — — — 5, 38 —

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutused.
*1 Laup.	Albinus	Külmetob.
Paastu Pühap. — Kristuse kannatamisest. Euuf. 18, 31 43.		
2 Pühap.	Lowisa	
3 Esmasp.	Kunifunda	
4 Teisip.	Wastla päew	Heitlik ilm.
5 Keisnäd.	Luha päew	
6 Neljap.	Gotwrid	Pehme tuul.
7 Reede	Siimon	☾ 2, 25' homm.
8 Laupäew	Perpetua	rew. h. f. 7, homm.
1. Pühap. paastus. Kristust kiusatakse. Mat. 4, 1—11.		
9 Pühap.	Prudentius	
10 Esmasp.	Mifeus	Udune.
11 Teisip.	Konstantin	
**12 Keisnäd.	Palwe päew	(1. Kwatember.)
13 Neljap.	Ernst	
14 Reede	Mathilde	☾ 3, 10' õht.
15 Laup.	Eugus	Eula.

2. Pühap. paastus. Kananea-maa naene. Mat. 15, 21—28.

16 Pühap. | Gabriel | Pilwine.

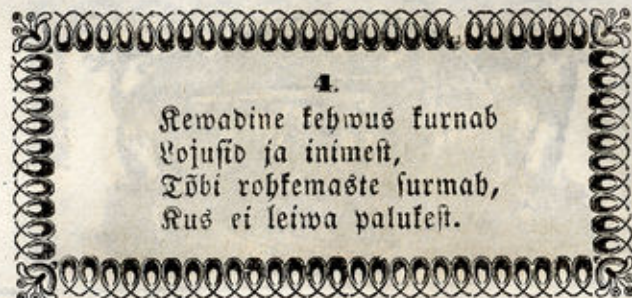

17 Esmasp.	Truuta	
18 Teisip.	Patricius	
19 Keisnäd.	Joosep	Räntsakas.
20 Neljap.	Rupert	
21 Reede	Benedikt	☾ 8, 0' homm.
22 Laupäew	Raphael	Selge.
3. p. paastus. Kristus ajab kurja waimu wälja. Euuf. 11, 14—28.		
23 Pühap.	Leowil	Päewa paiste.
24 Esmasp.	Rasimir	
*25 Teisip.	Paasto Maarja p.	Õied
26 Keisn.	Manuel	lagunewad.
27 Neljap.	Kustaw	
28 Reede	Gideon	☾ 4, 54' õht.
29 Laup.	Wilipa	
4. p. paastus. Kristus sööb 5000 meest. Joann. 6, 1—15.		
30 Pühap.	Adonis	
31 Esmasp.	Toots	Räntsakas.

1 Märzil tõuset päike: k. 6, 25 m., läh. alla: k. 5, 56 m.

11. — — — — 5, 57 — — — — 6, 19 —

21. — — — — 5, 28 — — — — 6, 42 —

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
1 Teisip.	Teodora	Riisked ilmad.
2 Keisnäd.	Teodosia	
3 Neljap.	Ferdinand	
4 Reede	Ambrosius	
5 Laup.	Maksim	

9, 1' õht.

5. p. paastus. — Jeesust wisatakse kivitõega. Joan. 8, 46—59.

6 Pühap.	Cölestin	Heitlikud
7 Esmasp.	Aaron	ilmad.
8 Teisip.	Liborius	
9 Keisnäd.	Pogislaus	
10 Neljap.	Esriel	Wilu tuul.
11 Reede	Hermann	Pääwa paiste.
12 Laup.	Julius	

6. p. paastus. — Kristuse jisseõitmisest. Mat. 21, 1—9.

13 Pühap.	Palmi puude p.	0, 37' hom.
14 Esmasp.	Tiburtius	Selge ilm.
15 Teisip.	Obadias	

16 Keisnäd.	Karistus	Reieri herra sünd. p. Räntsakas. 3, 39' õhtu.
**17 Neljap.	Suur Neljap.	
**18 Reede	Suur Reede	
*19 Laup.	Simon	

Eihawete Püha. — Kristuse ülestõusmisest. Mark. 16, 1—8

**20 Pühap.	1. Eihawõtte p.	Udune ilm.
**21 Esmasp.	2. Eihawõtte p.	Wilu tuul.
*22 Teisip.	Cajus	
*23 Keisnäd.	Jüri päew	Heitlikud ilmad.
*24 Neljap.	Albert	
*25 Reede	Markuse päew	
*26 Laup.	Etsefiass	

1. p. p. ülest. p. — Rinnipandub uksest. Joann. 20, 19—31.

27 Pühap.	Anastasiuss	8, 3' hom.
28 Esmasp.	Theresia	Selged ja soojad ilmad.
29 Teisip.	Raimund	
30 Keisnäd.	Grastus	

1. Aprilil tõused päite: k. 4, 57 m., läh. alla: k. 7, 7 m.

11. — — — 4, 30 — — — 7, 29 —
21. — — — 4, 4 — — — 7, 51 —

5.
Metsad, heinamaad ja wäljad
Pootus' karwa ehivad;
Andku Jumal, et kõik jälsed —
Näljast tebtud — kustuvad.

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
1 Neljap.	Wolbri päew	Wihmasadu.
2 Reede	Sigismund	
3 Laup.	† leidmise p.	

2. p. p. ülest. p. — Hea karjane. Joann. 10, 12—16.

4 Pühap.	Lorentina	nädal.	0, 11' õhtu.
5 Esmasp.	Gottward		
6 Teisip.	Dietrich		
7 Keisnäd.	Zetta	7. fulmi	Lehe tüped on puhkemas.
8 Neljap.	Laus		
*9 Reede	Rigula päew		
10 Laup.	Kordian		Selge ilm.

3. p. p. ülest. p. — üürilise aea pärast. Joann. 16 16—23.

11 Pühap.	Pankratius	nädal.	8, 26' homm.
12 Esmasp.	Nero		
13 Teisip.	Servatius		
14 Keisnäd.	Kristjan	6. fulmi	Wihmasadu.
15 Neljap.	Sophia		
16 Reede	Peregrinus		

17 Laup.	Herbert		Udune.
4. p. p. ülest. p. — Kristuse araminemiseft. Joann. 16, 5—15.			
18 Pühap.	Serif	nädal.	0, 40' homm.
19 Esmasp.	Philipp		
20 Teisip.	Pilla		
21 Keisnäd.	Ernestine	5. fulmi	ilmad.
22 Neljap.	Mili		
23 Reede	Leontine		
24 Laup.	Esther		Tuuline

5. p. p. ülest. p. — Sigest palumiseft. Joann. 16, 23—30.

25 Pühap.	Urbani päew.	nädal.	11, 42' õhtu.
26 Esmasp.	Eduard		
27 Teisip.	Eudolph		
28 Keisnäd.	Willem	4. fulmi	Toming hakkab õitsma.
**29 Neljap.	Taewa minem.		
30 Reede	Wigand		
31 Laup.	Alide		Külm wihm.

1. Mail tõuseb päike: E. 3, 41 m., läh. alla: E. 8, 13 m.
11. — — — — — 3, 24 — — — — — 8, 32 —
21. — — — — — 3, 7 — — — — — 8, 51 —

6.

Weel ajapõues magavad
Kõik suwe ande päewad,
Mis nemad hiljem jagavad:
Wast Looja filmad näewad.

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
6. p. p. ülest. p. — Kõnemustaja. Joann. 15, 26, 27, 16, 1—4.		
1 Pühap.	Gotsalk	nädal. 3. kühwi Selged ja soojad ilmad. ☉ 11, 38' õht.
2 Esmasp.	Emma	
3 Teisip.	Eisu	
4 Keskäd.	Friderika	nädal. 3. kühwi Müristamine ja vihmasedu.
5 Neljap.	Bonifacius	
6 Reede	Artus	
7 Laup.	Lucretia	

Neli pühi. — Pühast Wainust. Joann. 14, 23—31.

*8 Pühap.	Neli pühi	nädal. 2. kühwi Selge ilm. Suw. h. l. 4, hom. ☉ 3, 33' õhtu. (2. Kwatember.)
*9 Esmasp.	Teine pühi	
10 Teisip.	Flavius	nädal. 2. kühwi Palaw.
11 Keskäd.	Barnabas	
12 Neljap.	Tiina	
13 Reede	Tobias	
14 Laup.	Tetloff	

Kolmainu Jumala p. — Jeesus ja Nikodemus. Joann. 3, 1—15.

15 Pühap.	Wiidu	Müristab.

16 Esmasp.	Justina	nädal. 1. kühwi ☉ 11, 45' homm. Soe ja selged ilmad.
17 Teisip.	Nikander	
18 Keskäd.	Homer	
19 Neljap.	Kert	
20 Reede	Florian	
21 Laup.	Rael	

1. p. p. 3. a. J. p. — Riikas mees ja Laatsarus. Luuk. 16, 19—31.

22 Pühap.	Tiit	nädal. 1. kühwi Hää ilm. Kaunis soe. ☉ 3, 8' õhtu. Wihmasadu.
23 Esmasp.	Basilius	
**24 Teisip.	Jaani päew	
25 Keskäd.	Wiu	
26 Neljap.	Jeremias	
27 Reede	7 magaja päew	
28 Laup.	Josua	

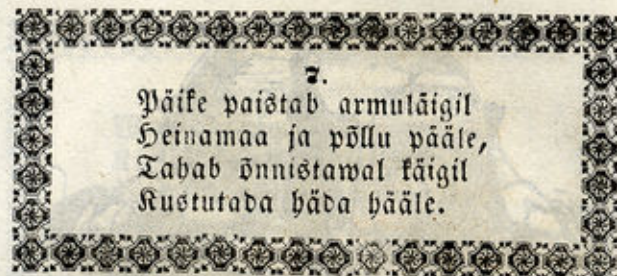
2. p. p. 3. a. J. p. — Suurest õhtu sõdamaest. Luuk. 14, 16—24.

*29 Pühap.	Peetri Paawl. päew	Selged ilmad.
30 Esmasp.	Paawli mälet. päew	

1. Juuni tõuseb päike: l. 2, 58 m., läh. alla: l. 9, 5 m.

11. — — — 2, 57 — — — 9, 9 —

21. — — — 3, 5 — — — 9, 5 —

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
1 Teisip.	Theobald	Soe ilm.
2 Keisnäd.	Heina-Maarja p.	
3 Neljap.	Kornelius	☾ 8, 3' hom.
4 Reede	Ulrik	Wilu tuul.
5 Laup.	Anselm	

17 Neljap.	Alexius	☾ 1, 27' hom.
18 Reede	Rosina	Wihmasadu.
19 Laup.	Haraldus	

5. p. p. 3. a. J. P. — Rohkest kala-saagist. Luuk. 5, 1—11.

20 Pühap.	Elias	Tahe tuul.
21 Esmasp.	Daniel	
**22 Teisip.	Maria Magd. p.	Keiserina nime p.
23 Keisnäd.	Adelheid	Udune
24 Neljap.	Christina	ja soe.
25 Reede	Jakobi päew	☾ 5, 35' hom.
26 Laup.	Anna	

6. p. p. 3. a. J. P. — Wariseride õigusest. Mat. 5, 20—26.

**27 Pühap.	Martha Keiserina sünd. p.	Kuivad
28 Esmasp.	Pantalon	
29 Teisip.	Dewi päew	ilmad.
30 Keisnäd.	Rosalie	
31 Neljap.	Christfried	Heitlik.

1. Juulil tõuseb päike: E. 3, 18 m., läh. alla: E. 8, 55 m.

11. — — — — — 2. 36 — — — — — 8, 39 —

21. — — — — — 3. 56 — — — — — 8, 2 —

3. p. p. 3. a. J. P. — Arakadunud lambast. Luuk. 15, 1—10.		
6 Pühap.	Norbertus	
7 Esmasp.	Demetrius	Wihmasadu.
8 Teisip.	Kilian	
9 Keisnäd.	Annika	☾ 10, 49' õht.
10 Neljap.	7 wennaste päew	
11 Reede	Emmeline	Riisked ilmad.
12 Laup.	Hindrik	

4. p. p. 3. a. J. P. — Olge armulised. Luuk. 6, 36—42.

13 Pühap.	Mareti päew	
14 Esmasp.	Bonavent	Selge ja soe.
15 Teisip.	Apostl. lahkum.	
16 Keisnäd.	Hermina	Müristab.

Loomus, sinu armu rinnad
Kohkel andel tilguwad;
Leiba saawad külad, linnad,
Silmad tänul pilguwad.

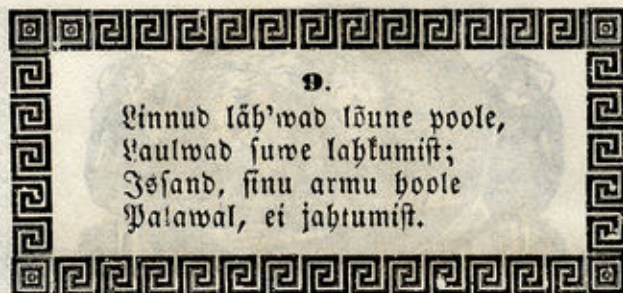
Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
1 Reede	Peetri wang. ol.	2, 29' õht.
2 Laup.	Hannibal	
7. p. p. 3. a. J. p. — 4000 mehe sündimisest. — Mark. 8, 1—9.		
3 Pühap.	August	Sojad ja
4 Esmasp.	Dominicus	
5 Teisip.	Dswald	kuiwad ilmad.
*6 Keskäd.	Krist. äraselet. p.	
7 Neljap.	Tõnu	
8 Reede	Gottlieb	7, 5' homm.
9 Laup.	Romanus	Wilu tuul.

8. p. p. 3. a. J. p. — Wale-prohmetitest. Mat. 7, 15—23.		
10 Pühap.	Lauritsa p.	
11 Esmasp.	Dlga	Pilwine.
12 Teisip.	Klara	
13 Keskäd.	Made	Wihmasadu.
14 Neljap.	Güsebius	
*15 Reede	Rukk. Maar. p.	6, 2' õhtu.

16 Laup.	Tisaf	Selge ilm.
9. p. p. 3. a. J. p. — ülekohtusest majapidajast. Luuk. 16, 1—9.		
17 Pühap.	Henning	
18 Esmasp.	Helena	Tuuline.
19 Teisip.	Seebald	
20 Keskäd.	Bernhart	Wihmasadu.
21 Neljap.	Rut	
22 Reede	Wilibert	Tähe tuul.
23 Laup.	Safarias	6, 39' õhtu.
10. p. p. 3. a. J. p. — Jerusalemma ärarikimisest. Luuk. 19, 41—48.		
24 Pühap.	Pärtli päew	Selge.
25 Esmasp.	Ludwig	
**26 Teisip.	Natalie Keisri h. kroon. p.	Ilusad
27 Keskäd.	Jephart	
28 Neljap.	Augustine	ilmad.
*29 Reede	Taani pea mah. p.	
**30 Laup.	Aleksander Keisri h. n. p.	8, 12' õht.

11. p. p. 3. a. J. p. — Wariserist ja tõlnerist. Luuk. 18, 9—14.		
31 Pühap.	Rebekka	Selge.
1. Augustil tõuseb päike: k. 4, 20 m. läh. alla: k. 7, 51 m. *		
11. — — — — 4, 42 — — — — 7, 25 —		
21. — — — — 5, 4 — — — — 6, 57 —		

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmisel.
1 Esmasp.	Ekidius	Pilwine.
2 Teisip.	Elisa	
3 Keisnäd.	Bertha	Wihmasadu.
4 Neljap.	Meus	
5 Reede	Rathanael	Wilu tuul.
6 Laup.	Magnus	☾ 5, 16' õhtu.

12. p. p. 3. a. J. p. — Kurdist ja keeletumast. Mark. 7, 31—37.

7 Pühap.	Regina	Selge ilm.
*8 Esmasp.	Maria sündim. p.	
9 Teisip.	Bruno	Range tuul.
10 Keisnäd.	Albertine	Süg. h. f. 6 õhtu.
11 Neljap.	Kerard	
12 Reede	Chrus	Pilwine.
13 Laup.	Amatus	

13. p. p. 3. a. J. p. — Preester ja Saamaria-meis. Luul. 10, 23—37.

*14 Pühap.	Risti ülend. p.	☾ 0, 56' õhtu.
15 Esmasp.	Nikodemus	

16 Teisip.	Piina	Wihmasadu.
17 Keisnäd.	Lambertus	(3. Kwatember.)
18 Neljap.	Lõnts	
19 Reede	Tints	Selge taewas.
20 Laup.	Jaana	

14. p. p. 3. a. J. p. — Kümnest pidalitõbbest. Luul. 17, 11—19.

21 Pühap.	Mattheuse päew	Tuuline.
22 Esmasp.	Moris	☾ 6, 30' homm.
23 Teisip.	Hosea	
24 Keisnäd.	Joann. saamise p.	Wilu wihm.
25 Neljap.	Kleophas	
*26 Reede	Joann. õpet. p.	Pilwised ilmad.
27 Laup.	Adolf	

15. p. p. 3. a. J. p. — Mammonast. Mat. 6, 24—34.

28 Pühap.	Benjeslaus	
*29 Esmasp.	Mihkli päew	☾ 2, 22' homm.
30 Teisip.	Hieronimus	Selge ilm.

1. Septembril tõuseb päike: k. 5, 27 m., läh. alla: k. 6, 27 m.

11. — — — — 5, 49 — — — — 5, 58 —

21. — — — — 6, 12 — — — — 5, 28 —

10.

Wiluks kõik ja hiljaks läin'd,
Karjamaadel luusib udu,
Läbi lepinkute käin'd
Kurwa lahkimise kudu.

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
*1 Reßnäd.	Maarja k. ja eesp.	Tuulne.
2 Neljap.	Wolrat	Wäga heitlik.
3 Reede	Simson	
4 Laup.	Prants	Wihmasadu.
16. p. p. 3. a. J. p. — Rainsi-linna furnust. Luuk. 7, 11—17.		
**5 Pühap.	Lõkuse Püha.	Külmad ööd.
6 Esmasp.	Siirak	☾ 6, 13' homm.
7 Teisip.	Amalie	
8 Reßnäd.	Samuela	Tähe tuul.
9 Neljap.	Jaak	
10 Reede	Urwid, Mai	Räntsakas.
11 Laup.	Burghard	
17. p. p. 3. a. J. p. — Wee-tõbiseft. Luuk. 14, 1—11.		
12 Pühap.	Walfried	Tuiskab.
13 Esmasp.	Angelus	
14 Teisip.	Kai	☾ 8, 47, homm.
15 Reßnäd.	Hedwig	Pilwised
16 Neljap.	Thesla	ja wilud ilmad.

17 Reede	Florentin	Selge ilm.
18 Laup.	Luukase päew	
18. p. p. 3. a. J. p. — Suuremast käsust. Mat. 22, 34—46.		
**19 Pühap.	Lutheruse õige usu üleswõtm. püha.	Külmetab.
20 Esmasp.	Felixian	☾ 5, 42' õhtu.
21 Teisip.	Ursal.	Ranget tuuled.
*22 Reßnäd.	Raasani p. Maarja p.	
23 Neljap.	Severin	
24 Reede	Hortensia	Lumesadu.
25 Laup.	Chrispin	
19. p. p. 3. a. J. p. — Alwatud inimesest. Mat. 9, 1—8.		
26 Pühap.	Amandus	
27 Esmasp.	Capitolin	Segane.
28 Teisip.	Simon Juudas	☾ 10, 7' homm.
29 Reßnäd.	Hels	
30 Neljap.	Abalon	Räntsakas.
31 Reede	Wolfgang	

1. Oktobril tõiseb päike: k. 6, 34 m. läh. alla: k. 5, 1 m.
 11. — — — 6, 57 — — — 4, 33 —
 21. — — — 7, 21 — — — 4, 8 —

11.

Surmawilul tuleb talw,
Kus on teie ilud, metsad?
Wälja andest paisub salw,
Veinal seiswad ferre otsad.

Nädalad ja nädala päewad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmisel.
1 Laup.	Pühade päew	Udune.

20. p. p. 3. a. 3. p. — Pulma riidest. Mat. 22, 1—14.

2 Pühap.	Hingede päew	Lumesadu.
3 Esmasp.	Thileman	
4 Teisip.	Otto	☾ 10, 26' õht.
5 Keisnäd.	Potta	Jõgi külmetab
6 Neljap.	Leonhard	
7 Reede	Enno	Külmad udused
8 Laup.	Alexandra	ilmad.

21. p. p. 3. a. 3. p. — Kuninga-mehe poeasi. Joann. 4, 47—54.

9 Pühap.	Theodor	
10 Esmasp.	Martin Luther	Wäga heitlik.
11 Teisip.	Martin piiskop	
12 Keisnäd.	Joonaš	Selge.
13 Neljap.	Eügen	☾ 3, 52' homm.
*14 Reede	Widrik, Ap. Philip.	
	Trooni pärija sünn. p.	
15 Laup.	Leopold	Külmetab.

22. p. p. 3. a. 3. p. — Kawalast sulasest. Mat. 18, 23—35.

16 Pühap.	Ottomar	Riisked
17 Esmasp.	Hugo	ja külmad ilmad.
18 Teisip.	Eära	
19 Keisnäd.	Elisabet	Lumesadu.
20 Neljap.	Amos	☉ 4, 43' homm.
*21 Reede	Maria ohw. p.	
22 Laup.	Alfonfus	Selge.

23. p. p. 3. a. 3. p. — Kohtu rahast. Mat. 22, 15—22.

**23 Pühap.	Surante püha	Lumesadu.
24 Esmasp.	Josias	
25 Teisip.	Katrina päaw.	Külmetab.
26 Keisnäd.	Konrad	☉ 8, 25' õht.
27 Neljap.	Paabo	
28 Reede	Günther	Külm tuul.
29 Laup.	Ewart	

1. Kristuse tulek. p — Kristuse sissebitmistest. Mat. 21, 1—9.

30 Pühap.	Andrese päew	Udune.

1. Novembril tõuseb päike: l. 7, 47 m., läh. alla: l. 3, 43 m.	
11. — — — — — 8, 10 — — — — 3, 24 —	
21. — — — — — 8, 29 — — — — 3, 12 —	

12.

Üks aasta on nüüd mööda läinud,
Sest andkem tänu Jumalal!
Täht teed, mes jalg on ära käinud,
Meid wiinud haua ligimal'.

Nädalad ja nädala päevad.	Nimed.	Kuu ja ilma muutmised.
1 Esmasp.	Abrend	Tuiskab.
2 Teisip.	Kärna	
3 Keisnäd.	Kola	Külm tuul.
4 Neljap.	Barba	☉ 5, 23' õht.
5 Reede	Sabina	
*6 Laup.	Rigula p.	Räntsakas.

2. Kr. tulem. p. — Wiimse päewa tähtedest. Luul. 21, 25—36.

7 Pühap.	Antonia	Segane.
8 Esmasp.	Maria saam. p.	
9 Teisip.	Zuhum	Talw h. f. 0, lõun.
10 Keisnäd.	Judit	Parajad
11 Neljap.	Woldemar	talwised
12 Reede	Tiili	☉ 8, 44' õhtu.
13 Laup.	Lucia	ilmad.

3. Kristuse tulem. p. — Joannes wangi-tornis. Mat. 11, 2—10.

14 Pühap.	Nikasiu	Heitlikud
15 Esmasp.	Johanna	ilmad.

16 Teisip.	Albina	
17 Keisnäd.	Hinno	(4. Kwatember.)
18 Neljap.	Christoph	
19 Reede	Lot	☉ 3, 43' õhtu.
20 Laup.	Abraham	Selge.

4. Kristuse tulem. p. — Joannese tunnistus. Joann. 1, 19—28.

21 Pühap.	Tooma päew	
22 Esmasp.	Beata	Tuiskab ja
23 Teisip.	Zohwer	külm.
24 Keisnäd.	Adam, Gewa	
**25 Neljap.	1. Jõulu p.	
**26 Reede	2. Jõulu p.	☉ 9, 56' homm.
*27 Laup.	Ewang. Joann.	Lumesadu.

Pühap. p. Jõulu p. — Simeon ja Hanna. Lut. 2, 23—40.

28 Pühap.	Süüta laste päew	Läheb
29 Esmasp.	Noa	külmemaiks.
30 Teisip.	David	
31 Keisnäd.	Sylvester	Urune.

1. Dezembril tõuseb päike: k. 8, 46 m., läh. alla: k. 3, 3 m.
11. — — — — — 8, 53 — — — — — 3, 7 —
31. — — — — — 8, 53 — — — — — 3, 18 —

Kroonupühad,

leida kiriku seaduse järel Maa-kirikutes tulewad pühitseda

- 1) Künla-kuu 19. päeval. Keisri Majesteti ja kõige Wene-riigi Walits. Aleksander Nikolajewitschi trooni pär.p.
- 2) Künla-kuu 26. päeval. Suurwürsti ja Troonipärija Aleksander Aleksandrowitschi sündimise päew.
- 3) Jüri-kuu 17. päeval. Keisri Majesteti ja kõige Wene-riigi Walitsaja Aleksandri Nikolajewitschi sünd.p.
- 4) Heina-kuu 22. päeval. Meie Keiserina Maria Aleksandrowna nime päew.
- 5) Heina-kuu 27. päeval. Meie Keiserina Maria Aleksandrowna sündimise päew.
- 6) Keskuse-kuu 26. päeval. Meie Keisri Aleksander Nikolajewitschi kroonimise päew.
- 7) Keskuse-kuu 30. päeval. Meie Kõrge Keisri Aleksandri Nikolajewitschi nime päew.
- 8) Keskuse-kuu 30. päeval. Suurwürsti ja Troonipärija Aleksander Aleksandrowitschi nime päew.

Meie suure Wene-Keisri suguwõsa.

Aleksander II. Nikolajewitsch, kõige Wene riigi ülem-walitsaja ja Keiser, ja Põhla maa Kuningas, on sündinud 17. Aprillil 1818, saab 61 aastat wanaks.

Maria Aleksandrowna, Keiserina, Hesseni Suurhertsogi tütar, sünd. 27. Jul. 1824, saab 55 aast. wan.

Nende lapsed:

1. Aleksander Aleksandrowitsch, Suurwürst ja Wene-riigi auujärje pärija, sünd. 26. Febr. 1845. Tema abikaasa: Maria Feodorowna, Suurwürstina, Daani kuningas tütar, sünd. 14. Novembril 1847. — Nende lapsed: Nikolai Aleksandrowitsch, sünd. 6. Ma. 1868. Georg Aleksandrowitsch, s. 27. Apr. 1871. Ksenija Aleksandrowna, sünd. 25. Märzil 1875. Michael Aleksandrowitsch, sünd. 22. Nov. 1878.
2. Wladimir Aleksandr, Suurwürst, s. 10. Aprillil 1847. Tema abikaasa, hertsogina Maria, Suurhertsogi Mecklenburg-Schwerini tütar; nende poeg Kirill Aleksandrowitsch, Suurwürst sünd. s. 30. Septbr. 1876.

3. Aleksei Aleksandr., Suurwürst, s. 2. Januaril 1850.

4. Maria Aleksandrowna, Suurwürstina, sünd. 5. Okt. 1853. Põlatatud 11. Jan. 1874 Inglismaa prints Alfred, hertsog von Edinburgiga.

5. Sergei Aleksandrowitsch, Suurwürst, s. 29. Apr. 1857.

6. Pawel Aleksandrowitsch, Suurw. s. 21. Sept 1860. Nnna kadund suure Keisri Nikolai I. lapsed:

a) Konstantin Nikolajewitsch, Suurwürst, sündinud

9. Septembril 1827. Tema abikaasa: Aleksandra Josefowna, Suurwürstina, Saksen-Altenburgi Hertsogi tütar, sündinud 26. Juunil 1830. Nende lapsed:

1) Nikolai Konstantinowitsch, Suurwürst, on sündinud 2. Februaril 1850.

2) Olga Konstantinowna, Suurwürstina, sündinud 22. Augustil 1851.

Põlatatud 27. Oktobril 1867 Krefa-kuningaga.

3) Wera Konstantinowna, Suurwürstina, sünd

sel 4. Februaril 1854.

4) Konstantin Konstantinowitsch, Suurwürst, sünd. sel 10. Augustil 1858.

5) Dmitri Konstantinowitsch, Suurwürst, sündinud 1. Juunil 1860.

6) Wjatscheslaw Konstantinowitsch, Suurwürst, sünd. 1. Juulil 1862.

b) Nikolai Nikolajewitsch, Suurwürst, s. 27. Juul. 1831.

Tema abikaas: Aleksandra Petrowna, Suurwürstina, Holstein-Oldenburgi printsessi tütar, sünd. 21. Mail 1838.

Nende lapsed: 1) Nikolai Nikolajewitsch, Suurwürst, sünd. 6. Novembril 1856.

2) Peter Nikolajewitsch, Suurwürst, sündinud 10. Januaril 1864.

c) Michael Nikolajewitsch, Suurwürst, sünd. 13. Oktob. 1832.

Tema abikaasa: Olga Feodorowna, Suurwürstina, õndsja Badeni Suurhertsogi tütar, sünd. 8. Septembril 1839. — Nende lapsed:

1) Nikolai Mihailowitsch, Suurwürst, sündinud 14. Aprillil 1859.

2) Anastasia Mihailowna, Suurwürstina, sündinud 16. Juulil 1860.

3) Mihail Mihailowitsch, Suurwürst, on sünd. 4. Oktobr. 1861.

4) Georg Mihailowitsch, Suurw., s. 11. Aug. 1863.

5) Aleksander Mihailowitsch, s. 1. Aprillil 1866.

6) Sergei Mihailowitsch, Suurw., s. 25. Sept. 1869.

7) Aleksei Mihailowitsch s. 16. Decbr. 1875.

d) Maria Nikolajewna, Suurwürstina, Hertfogi Maksimilian Leuchtenbergi leht, sünd. 6. Augustil 1819. Tema lapsed: 1) Maria Maksimilianowna Romanowska, keiserlik printsess, sünd. 4. Okt. 1841. Paulatub 1863 Badeni printsi Wilhelmiga, sünd. 1829. 2) Nikolai Maksimilianowitsch Romanowski, keiserl. prints, sünd. 23. Juulil 1845. 3) Eugenia Maksimilian. Romanowska, keis. printsess, sünd. 20. Märzil 1845. 4) Eugen Maksimilianowitsch Romanow. keis. prints, sünd. 27. Jan. 1847. 5) Georg Maksimilian. Romanowski, keiserl. prints, sünd. 17. Febr. 1852.

e) Olga Nikolajewna, Suurwürstina, sündinud 30. Augustil 1822. Paulatub Württembergi-kinga Karl Friedrich Aleksandriga, sünd. 22. Febr. 1823. Endsa Suurwürsti Mihail Pawlowitschi tütar Katarina Mihailowna, Suurwürstina, sünd. 16. Aug. 1827; Mecklenburg-Strelitsi hertsogi Georgi leht.

Paada-pidamise päewad Liwi- ja Cestimaal.

Nääri-kuul: 7. Riias, 3 p. Tartus, suur saksa laat 3 näd. Wörul, lina laat, 3 p. Drgital, 2 p. — 10. Haapsalus, 2 p. — 17. Kolweres, 2 p. — 21. Wolmeris, elaja ja hooste laat, 2 p. — 25. Pernus, lina ja hooste laat, 3 p. Willandis, 3 p. Wolmeris, 6 p. 26. Reblastes, lina laat, 2 p. — 27. Rakweres, 2 p. — Naplas, 3. Reedel pärast Nääri p.

Küünla-kuul: 2. Baltistis, 2 p. Walgas ja Willandis saksa laat, 8 p. Wörul, 1 p. — 4. Tartus, lina laat, 2 p. — 6. Paides, 2 p. Narwas, 4 p. — 8. Walgas, lina laat, 2 p. — Audru mõisas, reedi enne Wastla p. Pihulas, esmaspäew enne Wastla p. — 12. Kuresaares, saksa laat, 10 p. — 15. Willandis, lina laat, 3 p. Wönnus, lina laat 2 p. Riias, hooste ja kauba laat, 8 p. — 18. Jõhwis, 2 p. — 22. Wörul, saksa laat, 8 p. — 25. Wolmeris, lina laat, 5 p. — 26. Kwiilo kõrsti juures, 2 p. — 27. Lemsalis, lina laat, 2 p.

Paastu-kuul: 10. Wast-Narwas, 3 p. — 12. Peeter-

burgi kubermangus Duduma kreisis Strägowa luteruse usu kiriku juures. — 15. ja 16. Koffora mõisas, Kallastekülas (Krasnagor) 2 p. — Walgutas, nelja päew enne Suurt neljapäewa. — Keila kiriku juures, esmaspäew pärast 3. pühap. paastus. — Paides esimesel neljapäewal pärast Pihawõtte püha. — Strägowa, Peeterburgi kub., 10. Märzil 3 p., 15. Sept. 3 p. Järi-kuul: Willandis, 8. pääwal pärast Suurt neljap.

— 10. Wöru linnas lojuste ja kauba laat, 2 p. — 19. Alamustes (Krotusse kõrdis) lojuste ja kauba laat. — 20. Annias, 2 p. — Palmse mõisas (Cestim.) Witna kõrsti j., fesknaad., neljap. ja reede pärast Pihawõtet. — Rubja linna (Hafewerk Ruja) 20, 21., lojuste ja kauba laat. — 25. Wana-Sakkenbowi mõisas.

Pehe-kuul: 1. Karilatses (Käbriõrtsis), lojuste ja hooste laat, 2 p. — 9. Nigula laat, Wöösus, Röpina libellonnas — Poodi mõisas, päew pärast Taewaminemise p.

Jaani-kuul: 11. Wönnus, 7 p. — 10. Mustwee alewis (Tshornas), 3 p. — 16. Rakweres, 2 p. — 20. Riias, 3 näd. Wörul, 1 p. Tallinnas, saksa laat, 2 näd. Palmsti mõisas (Cestim.), 3 p. — 22. Willandis, 1 p. — 26. Tarwastu mõisas 1 p. — 27. Walgas, Tallinnas, willa laat, 8 p. — 29. Tartus ja Poodi mõis., 2 p.

Heina-kuul: 2. Pernus ja Karsti m., farja laat, 2 p. — 20. Riias, willa laat, 3 p. — Pernus, saksa laat, 3 näd. — 26. Wolmeris.

Õituse-kuul: 1. Kuresaares, Jamma libell., Sere mõisas 3 p. — 10. Walgas. Lemsis. Mõisefaste mõisas. — 15. Helmes, 2 p. — 24. Kosse- ja Rosi mõisas. — 24. Uuemõis. (Willandim.). Killingi mõisas. — 28. Wöru linnas. — 30. Kantso mõisas.

Mihkli-kuul: 1. Torki mõisas, Jaama libell., Kuresaare. 3 p. — 2. Abja ja Tammieste mõisas, 2 p. — 4. Röpina, 2 p. — 5. Sindis, 2 p. — 6. Taakerberas. — 8. Põlwa ja Rõuge kiriku juures. Tartus, 3 p. — 9. Abseli, Rastna, Purniku mõisas. — 10. Patkulas. Oidre mõisas. Paides, 2 p. Wanas Salatsis ja Suures mõisas (Mubum.). — 10. Sörgaweres, 2 p. — 15. Perawere m. Uuemõisas (Wönnas-Harjum.), hakkab kol-

mandamal teisip. Nihkli. — 13. Antsmõisas 2 p. —
 14. Haapsalus, 2 p. — 15. Kuresaare ja Võitsamal, 2 p.
 Koorte ja Salatsi mõisas. — 15. ja 16. Peeterburgi
 kubermangus Duduwa kreisis Strågowa luteruse
 usu kiriku juures. — 16. Kirepi m., 2 p. — 18.
 Audru mõis. — 20. Wändras, 2 p. Narwas, 3 p.
 — 21. Sänna. Wolmaris. Paldiskis, 2 p. —
 Palmi m., Witna kõrvi j., üks nädal enne Nihkli p.,
 3 p. — 24. Wiljandis, Wõrus ja Lihulas, 2 p. —
 25. Purneku m., 2 p. — 26. Pernus, ja Kuresaa-
 res, 2 p. Tallinnas, 3 p. — 29. Tartus, 3 p. Wal-
 gas. Rawanurme laot, Wasteliina libelkonnas, 2 p.
 Rakweres. Keblaste mõisas. Nihkle ja Keila kiriku
 juures, 3 p. — Jõeletmes, nädal pärast Nihkli p.
 — Naplas, 1. reedel pärast Nihkli p.

Wiina-kuul: 1. Kuresaare, Gaiaste ja Kaarma Suu-
 res mõis, 3 p. — 2. Wastse mõis, 2 p. — 4. Kolo-
 res, 2 p. Pühajärwe m. Nuustaku laot. Jõhvis, 3 p.
 — 5. Arwinurme m., Pohusi kütas, kauba, lojuse ja
 hooste laot, 2 p. Wõõbsus. — 6. Lutsnikis. Tarvastus,
 2 p. — 7. Wõrul, lina laot, 3 p. — 9. Lemsis ja Tali
 wabrikus. — 10. Kõo ja Mooskatse mõisas, 2 p.
 Kaasnurme in., elaja ja lina laot, 2 p. 11. Laatre mõis.
 15. Lustivere ja Weski mõisas, 2 p. — Drifa mõisa
 kõrvi juures, 2 p. — 16. Wõnnus, 2 p. — 18. Wõniste
 ja Sindi mõisas. — 19. Kulina mõis. — 20. Wändras,
 2 p. — 22. Nissi mõisas. — 23. Wolmaris, 2 p. —
 28. Jõgewa mõisas (Vaišholm), 2 p.

Talwe-kuul: 1. Tartus, lina laot, 2 p. — 10. Must-
 wee külas, 3 p. Wõrus, 2 p. — 10. Paides, lina
 laot, 2 p. — 15. Wigalas, (Vänem.) lina laot, 2 p.
 Woltweldi mõisas. — 20. Walgas, lina laot, 2 p. —
 25. Wiljandis ja Wolmeris, lina laot, 2 p.

Jõulu-kuul: 1. Wast-Narwas, 3 p. Alagkiwi mõisas
 Vabekõrvi juures. — 5. Põraweres, lina laot. — 6.
 Wõõbsus. — 10. Wõnnus, lina laot, 2 p. Riias jõulu
 l. funni 10. Nääri kuul. — 12. Merjamos. — Per-
 nus, 3. Kristuse tule. p., esmasp. ja teisipäew enne
 jõulu. — 16. Paides, lina laot, 2 p. — 27. Walgas
 sakia laot, 10 päewa.

Luuakaupleja.

Poisike käis mööda linna uulitsat ja kauples luu-
 dasid. Alatud talu-riided olivad tal seljas,
 aga puhtus paistis ometi igalt poolt neist välja.
 Kena jumekas ja mõistlik nägu ja olet tunnistas,
 et poisike ka omas alatus seisuses mitte sandiste ei
 olnud kaswatatud. Kaks tarka ja terast silma waa-
 tawad ümberringi, kas keegi eituleks luudasid ostma.

Ühe maja üks läheb lahti ja maja-emand küsib
 lahelt poisikese päale waadates: „Mis luuad mak-
 sawad?“

„Kopik tükk,“ wastab wäike kaupleja wiisakalt.

„Noh hää küll, ma ostan kümme tükki,“ ütles
 maja-emand. „Too nad mulle tuppä, sääl saad
 raha.“

Poisike wiis luuad sisse, emand andis hõbe-
 raha talle pihku ja wäike luuakaupleja läks oma teed.

Peagi oli maja-emand, kes rikka kaupmehe abi-
 kaas oli, wäike poisikese ära unetanud, aga poole tunni
 pärast tehti üks lahti, ja wäike poisikese astus sisse.
 Ta ütles alandlikult: „Muus proua, Teie olete mulle
 kümme kopika asemel wiisteistkümmend annud. Ma
 tõin wiis kopikut jälle tagasi.“

Laheda näoga ütles maja-emand: „Ütle, wäike
 poisikese, kes on sind õpetanud nii õiglane olema?“

„Mu wanemad on mulle alati ütelnud, et ma
 midagi ei pea omale wõtma, mis minu oma ei
 ole,“ kostis poisike natuke punastades.

„Kes on su wanemad ja kus nad elawad?“ küsis maja-emand osa wõttes.

„Minu wanemad elawad siin linna ligidal ühes saunasurtifikus,“ wastas pois.

„Kas sa oled ka koolis käinud, wõi ei olnud see sugugi wõimalik?“ küsis maja-emand ifka suurema osawõtmisega.

„Külastoolis, auus proua, olen küll käinud ja mõistan Gesti keeli lugeda, kirjutada, rehkendada ja mõnda muud asja,“ ütles poisike, „koolmeistril oli poeg, kes freiskoolis käib, see on mulle ka wähe Saksa keeli lugemist ja kirjutamist õpetanud. Muud ma ei mõista.“

Maja-emandal oli wäga häa meel kõik seda kuulda, ja ta ütles wiimaks: „Kas sul ei ole lusti meie juure majasse tulla? Meil on just wäikest toapoisist tarwis. Kui sa alati nii õiglaselt jääb, nagu sa täna ennast oled üles näidanud, siis saab su käsi tõeste hästi käima.“

Wäga suure ja südameliku rõõmuga andis poisike maja-emandale käele suud ja tänas teda tema lahkuse eest. Ta lubas ka kõigest wäest õiglase ja sõnakuulelik olla, nii palju kui wähe tal jõudu saaks olema. Nagu lennus ruttas ta siis wanemate juure kodu ja jutustas neile, mis õnnega tema kofku juh-
tunud. Paari päewa pärast oli wäikene luua-kaup-
leja Jaan, nõnda oli ta nimi, juba kaupmehe juures, kes oma abikaasaga selle poolest ühes nõuus oli poisikest oma juure wõtta.

Kui wäikesele toapoisile lasti Jaanile nüüd ka kenad riided peenitse möe järele teha, ja et ta üle-

üldse õige sirge ja jumefas pois oli, tegiwad teda peenemad riided weel kenamaks.

Ühel päewal, kui Jaan juba neli nädalit oli kaupmehe juures olnud ja oma wäikest kohust hoolega täitnud, ütles maja-emand tema wastu: „Ma olen näinud Jaan, et sul sagedaste raamat käes on; ütle, kas sa ei taha weel mõnes asjas enam õpetust saada.“

Jaan lõi kurwalt silmad maha ja ütles: „Küll tahaksin aga mul ei ole wõimalik olnud seda saada, sest et mu wanemad weriwaesed inimesed on, kes mind kõrgemasse kooli ei jõudnud saata.“

„Noh, kui sul just selle tarwis lusti on, siis tahame selle eest hoolt kanda,“ lisas maja-emand lahelt juure.

Ei läinud kaua aega mööda, siis sai Jaan Saksa keeles ja ka mõnes muus asjas ühe kooli-õpetaja käest tundisid. Ta õppis, mis üles anti, hoolega ära ja kandis see juures ka oma ameti eest, mis küll mitte raske ei olnud, hoolt.

Kooliõpetaja oli Jaaniga wäga rahul ja kiitis tema usinust ta leiwawanemate ees, kes selle üle rõõmustasid ja temast weel enam lugu pidama hakkasid. Ei läinud täit aastatki mööda, juba kõneles Jaan üsna sorinal Saksa keelt. Kaupmees ja tema abikaas nägivad peagi ära, et pois ka muu ameti päale kõlblik oli, kui üksi majatalituste tarwis. Nad pidasid isekeskes nõu teda weel koolitada lasta tundide abiga. Nõnda sai Jaan üsna hääd õpetust, ilma et ta koolis oleks käinud.

Kaupmehel oli linnas suur kalewi ja riidekauba-
pood, mis väga hästi käis ja palju kasu sisse tõi.
Sisina oli just parajaste ühte õpipoissi waja.

Ühel päewal ütles kaupmees Jaanile: „Sa
oskad nüüd Saksa keelt ja muud kooliasju, mis iga-
päewases elus tarwis läheb, kas sa ei taha kaup-
mehes hakata? Minu poes on praegu õpipoissi
kohut saada, wõib olla, ehk sul on lusti jeda omale
wõtta. Kui sa niisama hoolikaks ja truuks jääd,
nagu sa siia maani olnud, siis saab su käsi tõeste
hästi käima ja su amet saab kindel auusaste toitma.“

Jaan tõstis omad silmad tänades üles ja ütles:
„Kõigest südamest hää meelega tahan ma kaupmehes
hakata ja tahan püüda oma ametis truu ja ustaw
olla nii, et Teie mitte ei kahetse mind enda juure
wõtnud olemast. Ma tänan ka kõigest südamest selle
suure hää eest, mis Teie mulle siia saadik olete osaks
saada lastnud ja tahan seda oma tänulikuse südames
kanda.“

Juba teisel päewal pööles selle läks Jaan oma
uude ametisse. Nagu temast wõis oodata, täitis ta
oma kohust suure truuse- ja hoolega. Kui tal wähe
aega oli, siis püüdis ta iseõppimise läbi oma teadust
wõeraste keelte tundmises kaswatada. Nimelt õppis
ta hoolikalt Wene keelt, siis ka Prantsuse ja wiimaks
Inglise keelt.

Nende keelte abiga wõis ta oma ametis pärast
palju kasu saata, sest et kaupmeestel sagedaste wõ-
eraste maadega kirjatoimetust on, ja kes neid keeli
wõistawad, nende käsi käib palju paremini, ja nad
saawad palju enam palga kui muud kaupmehed.

Mõne aasta pärast oli Jaani õppimise aeg
mööda, aga ta jäi ka kui õppin'd kaupmees oma
peremehe juure teenima ja jäi ikka niisama hoolikaks
ja truuks, nagu ta enne oli olnud.

Oma keelte tundmise läbi diendas ta palju
asju ära, mis tema peremehel kui rikkal ja suurel
kaupmehel diendada oli. See tõstis teda kaupmehe
silmas weel kõrgemale, ja kui mõne aja pärast tema
kontori kirjutaja ametist ära läks, pani ta Jaani
sesse ametisse. Nüüd oli Jaani asi koguni hää,
ja ta palk kaswis ikka suuremaks, sest niisugused
kontori kirjutajad saawad sagedaste väga suure
palga, kui nad truud ja ustawad on.

Jaan oli ka oma peremehe kodakondne ja sõi
tema lauas. Et ta kasin ja kokkühoidew mees oli
ja palju seltskondades ja trahterites ei armastanud
käia, siis oli ta enamiste õhtult, kui tal aega üle
jääi, oma peremehe perekonnas ja ajas jään kaup-
mehe emandaga ja tema kema jumeka tütreaga ma-
gusat juttu, wiitis muul wiisil mõnusealt nende
aega ja sai sedawiisi ka nende meelest väga armsaks,
nii et ta nagu täieste nende pere osaliseks ja sõbraks
sai ja nemad ilma tema seltsita ei tahtnud ollagi.

Linnas läks peagi jutt laiali, et Jaan, keda
muidugi nüüd peenemal wiisil Johanneks hüüti,
ehk küll nimi meest peenemaks ei tee waid palju
enam mees nime, olla kaupmehe tütre peigmees.
Just ilma põhjata ei olnud see jutt mitte, ehk küll
kaupmehe tütar ja Jaan weel midagi oma keskes
selle üle ei olnud rääkinud. Irm teab ju sagedaste
paremine kui inimene ise, kelle üle juttu tehtakse.

Alles kahe aasta pärast, kui see jutt liifuma oli hakanud, pakkus Jaan südant ja kätt kaupmehe tütrele, mis see ka wasta wõttis. Ka wanemad andsiwad oma loa selleks abieluks, mis õige õnnelik oli.

Jaan sai pärast oma äia poolemeheks kauba toimetamises, ja et äial muid lapsi ei olnud ka tema waranduse pärijaks ja rikkaks meheks.

See oli lühidelt Jaani elulugu. Meil on linnades kaupmehi küllalt, kes sel ehk muul wiisil jõuufaks on saanud. Kui need kõik meie rahwa asjast osa wõtaksiwad, siis läheksiwad kõik ettewõtmised paremine forda. Aga kahju, see ei ole nõnda! Nad jääwad rahwa asjast enamiste ikka kaugele ja ei tahagi teada, et nad Gesilased on. See sündis ka siin Jaaniga. Kahju küll! Aga teeme tööd, et asi selle poolest paraneb.

Soowisõrmus.

(Saksa ennemuistne jutt.)

Üks noor talupoeg, kelle käsi kohta pidades mitte õige hästi ei tahtnud käia, istus oma adra juures ja pugkas natuke tööst, higi otsa eest ära pühkides. Sel ajal tuli üks wana nõialkene kiki warwil ja ütles tema wastu: „Mis sa waewad ennast, ja su asi ei lähe ometi paremaks! Mine kaks päewa järestikku otse edasi, kuni sa ühe männa juure jõuad, mis metsas isepaigas seisab ja kõrgem

on kui kõik teised puud. Kui sa selle maha raiud, siis on su õnn käes.“

Talupoeg ei lastnud seda enesele kahte forda ütelda, wõttis kirwe ja läks teele. Kahe päewa pärast leidis ta männa üles. Warsti hakkas ta teda maha raiuma. Sel filmapilgul, kui mänd ümber kukkus ja suure wäega wasta maad lõi, langes tema kõrgemast ladwast linnupestu kahe munaga wälja. Munad weeresiwad maha ja laksiwad katti. Ühest munast tuli noor kottkas ja teiest wäike kuldne sõrmus wälja. Kottkas kaswis filma nähes, kunni ta pea poole mehe kõrguseneni ulatas, raputas oma tiiwastid, nagu tahaks ta neid proowida, tõusis natuke lendu ja hüüdis siis:

„Sa oled mind wangist lunastanud. Wõta tänuks see kuldne sõrmus, mis teisest munast wälja tuli! See on üks soowisõrmus. Kui sa teda sõrmes ümber keerutad ja selle juures midagi soowid, siis läheb see warsti täide. Aga üks ainuke soowimine on sõrmuse sees. Kui see on soowitud, siis on sõrmus kõik omast wäest ilma ja on nagu muugi sõrmus. Selle pärast mõtle hoolega järele, mis sa omale soowid, et sul pärast sest mitte kahju ei ole.“

See pääle tõusis kottkas lendu, kõikus kawa aega keerutades talupoja pää kohal ja lendas siis hooga hommiku poole.

Talupoeg wõttis sõrmuse, pistis ta sõrme ja hakkas kodu poole minema. Kui õhtu käes oli, jõudis ta ühte linna. Säälsis üks kuldsepp oma poes ja müüs palju kallid sõrmuseid. Talupoeg näitas temale ka oma sõrmust ja küsis temalt, kui palju ta peaks maksma.

Kuldsepp nimetas wäga odawa hinna, ja talupoeg hakkas suure häälega naerma, jutustas talle, et see sõrmus soowisõrmus olla ja et ta enam maksta kui kõik sõrmused kofku, mis poes müüa olivad. Kuldsepp oli kawal ja paha südamega mees, kutsus talupoja oma juure õomajale ja ütles: „Meest, nagu sina oled, õomajale wõtta, toob õune; jää minu juure! Kellel niisugune kallis asi ühes on, see on tõeste tubli inimene.“ Ta talitas talupoega ilusaste, andis talle palju joodawat wiina juua ja meelitas teda libedate sõnadega. Kui aga talupoeg õõsi magas, tõmbas ta tasakeste sõrmuse tema sõrmest ära ja pistis niisama tase, ilma et magaja üles ärkas, teise niisamasuguse lihtlase sõrmuse temale sõrme.

Teisel hommikul ei jõudnud kuldsepp äragi wadata, et talupoeg reisisma hakkaks. Ta äratas teda juba warasel tunnil ja ütles: „Sul on weel pikk tee ees. Paremini on, kui sa waremalt minema hakkad.“

Nii pea kui õomajaline ära oli, läks kuldsepp ruttu oma tuppa, pani afna luugid fiinni, et keegi midagi ei näeks, riivitas toa ukse enese taga fiinni, seadis end kesse tuppa, keerutas sõrmust ja hüüdis: „Mina tahan filmapilk sadatuhat taalrit.“

Wäewalt oli ta seda ütelnud, kui taalrid sadama hakkas, kõwasid, haljaid taalrid, nagu koti suust, ja taalrid lõiwad talle mõõda pääd, õla ja käewarssa. Ta hakkas haledaste kiskendama ja tahtis ukse poole karata, aga enne kui ta siina jõudis ja lahti suutis teha, langes ta, weri igalt poolt wäljas, põrandale

maha. Aga taalrite sadamine ei jäänud järele, ja pea kufkus raskuse pärast põrmand alt ära ja kuldsepp kufkus kõige rahaga alla keldrisse. Pärast seda sadas taalrid ikka edasi, kui sadatuhat täis oli, ja wiimaks sai selle sao all kuldsepp surma, raha üle pää koha, et wäljagi ei paistnud. Kõra pääle tulidwad naabrid siina, ja kui nad kuldseppa raha all furnud leidfiwad, ütlesiwad nad: „On küll ka suur õnnetus, kui õnnistus suure hooga tuleb.“ Pärast seda tuliwad pärijad ja jagasiwad kõik oma wahel ära.

Wäheajal läks talupoeg lõbusa meelega kodu ja näitas oma naesele sõrmust üteldes: „Küüd ei wõi meil enam puudust tulla. Meie õnn on käes. Mõtleme aga hästi järele, mis peame enestele soowima.“

Aga naene teadis koha nõu anda. „Mis sa arwad,“ ütles ta, „kas meie ei soowiks enestele natuke põldu? Meil on ju teda wäga wähe. Meie põllu taga on tüff maad, mis weel tegemata on. Soowime selle enestele põlluks. Ta ei ole weel meie oma.“

„Ei see ei ole soowimise wäärtki,“ wastas mees. „Kui me ühe aasta tubliste tööd teeme ja meil õnne on, wõime me teda ehk osta.“

Nad hakkasiwad tööle ja püüdisiwad terve aasta otja hoolega. Kõikus oli see kord õige hää, ja waata, nad wõisiwad põllulapikese omale saada ja raha jäi weel natuke ülegi.

„Wäata!“ ütles mees, „põllulapike on meie ja soowimine ei ole ka weel ära raisatud.“

Nüüd armas naene, et küll hää oleks, kui nad omale weel ühe lehma ja hobuse soowiswad. „Mu naene,“ ütles jälle mees ja kõlitas raha, mis pükki taskus oli üle jäänud. „Mis tarwis tahame nii tühja asja pärast oma soowimise ära anda! Lehma ja hobuse wõime juba niisamuti saada.“

Dige, juba ühe aasta pärast oliwad lehm ja hobune ära teenitud. Mees õerus rõõmsa meelega kätt ja ütles: „Waata, nüüd oleme jälle ühe aasta oma soowimist hoidnud, ja ometi kõik saanud, mis soowisime. Kas meil ei ole õnne!“ Aga naene püüdis meest nii kaugele wiia, et ta üks kord oma soowimist awaldaks.

„Ma ei saa enam sinust arugi, nii oled sa teiseks läinud,“ ütles ta pool pahaselt. Enne kaebasid ja oigasid sa ikka ja soowisid enesele seda ja teist ja nüüd, kus sa seda saada wõid, mis sa tahad, waewad ja koormad sa ennast, oled kõigega rahul ja iased kõige kaunimad aastad mööda minna. Sa wõid minu pärast kuningaks, keisriks, suureks herraks, rikkaks, wägewaks talupojaks saada kõik künad wõiksid sul täis raha olla — aga ometi ei taha sa otsust wõtta, mis omale pead soowima.“

„Jäta oma tagaajamine ja punnimine,“ wastas mees. „Meie oleme weel noored mõlemad, ja elu on pikk. Üks ainuke soowimine on sõrmuses. See on pea soowitud, kes teab, mis meile edespäidi wõib juhtuda, kus meil sõrmust tarwis on. Kas meil siis puudus on mõnest asjast? Kas me ei ole sest saadik, kui meil sõrmus on, juba nii jõulaks saanud, et kõik inimesed imeks panewad? Selle pärast

ole mõistlik. Sa wõid ju aega mööda seda enam järele mõtelda, mis enestele peame soowima.“

Sellega oli kõne esiteks otsas. Oli ka tõeste nõnda nagu oleks sõrmusega täis õnnistus majasse tulnud. Küüned, aidad ja lambrid saiwad aast-aastalt enom täis, ja mõne hää aasta pärast oli waesest talupojast rikas mees saanud, kes päew päewa kõrwa sulastega tööd tegi ja toimetas, nagu tahaks ta terwet ilma oma alla saada, aga õhtul rahulifelt ja waguseste maja ukse ees istus ja enesele „tere õhtut“ soowida laskis.

Nõnda läks palju aega mööda. Siin ja sääl, kui abielurahwas kaheste oma wahel oliwad, tuletas naene mehele sõrmust meelde ja rääkis ühte ja teist, mis soowida. Aga et mees iga kord ütles, aega olewat weel küll, siis rääkis ka naene wiimaks harwemalt sest asjast, kuni see pea sugugi enam ei sündinud. Mees ise keerutas küll mitu korda sõrmust päewa ümber, waatas teda, aga hoidis sääl juures midagi soowimast.

Kolm, nelikümmend aastat läfswad mööda, ja talupoeg ja ta naene oliwad wanaks ja halliks läinud, aga ikka ei olnud soowimine soowitud. Wiimaks andis Sumal neile ühel ööl mõlematele õndsä surma.

Lapsed ja lastelapsed seiswad nende puusärkide ümber, ja kui üks neist sõrmust talupoja sõrmest tahtis ära tõmmata, ütles kõige wanem poeg:

„Eas! isa wõtab sõrmuse hauda kaasa. Ta pidas teda terwe eluaja imesalajal wiisil. Su ta alle wist kaunis mälestus on. Niisama waatas ka

ema sagedaste seda sõrmust; wõib olla, ehk ta on teda isale noortel päewadel finkinud."

Nõnda maeti siis talupoeg sõrmusega maha, mis soowisõrmus pidi olema, ja ometi ei olnud, aga eli siiski nii palju õnne majasse toonud. Sest sagedaste ei saa keegi aru, mis õige ehk wõeriti asi on ja sant asi hääs käes saadab tihti enam kasu kui bää asi sandis käes.

Paawst Sixtus V.

Suureteistkümnenda aastasaja esimeses pooles elas Italia maal Grotese külas waene aednik, kes suure waewaga wiinamarjade waral, mis ta oma wäikeses ajas kaswatas, oma naese ja kahe lapse eest püüdis muretseda ja päätoidust toimetada. Tema kahe lapse, poja ja tütre, nimed oliwad Felix ja Camilla. Väike Felix näitas nii palju mõistuse terawust üles, et kõik tuttawad kahetsesiwad, et temale mitte paremat kaswatamist ja õpetust osaks ei saanud. Kui poeg üheksa-aastaselt oli saanud, soowis isa oma waewa vähendada ja andis teda ühes õe Camillaga ühe talupoja juure lambaid hoidma.

Üksford leidis Camilla tee päält raamatu ja wiis selle oma wennale. Raamatud oliwad sel ajal ikka weel arwad asjad, selle pärast wõttis wend Felix suure himuga raamatu õe käest ära ja unustas oma karja selle juures kus seda teist. Oma õitseonni ees istudes pööris ta raamatu lehti ümber,

aga ei mõistnud mitte lugeda. Ta soowis kõigest südamest temast aru saada, aga see ei läinud muidugi forda.

Raamatuse wahtides jättis ta karja koguni ulale ja waesed lambad hulkusiwad, kuhu tahtsivad. Wiimaks tuli see talle ometi meelde, ja ta hakkas oma õe seltsis koeraga lambaid taga otsima. Ilma asjata! Ta ei leidnud kõiki üles ja läks wiimati libedaste nuttes ja õhkades kodu peremehe ette. Peremees sai väga wihaselt raamatu pärast ja wislas ta kui kõige õnnetuse alustaja wette ja pani Felixi figu hoidma, mis poisil meelest hoopis alam amet oli kui lambaid hoida.

Waene poisike oli selle alandamise pärast väga furb ja palus õige südamest Jumalat, et tema teda ise aitaks sest olekust ära saada. Tema palwe sai peagi kuulnud.

Aastal 1551 küünla-kuu lõpul reisis kuulus frantsiskani munk Michel, Angelo Askoli linna ja elsis teelt ära. Kogemata sündis see just sel kohal, kus Felix figu hoidis. Poiss pakkus end temale teejuhatajaks.

"Aga kus su kari nii kauaks jääb?" küsis Michel, Angelo.

"Oh ärge muretsge ühte tema pärast," wastas poiss, "ma tulen enne tagasi, kui ta ümbergi pöörab. Sead on niisama pikalised, kui nad räpased on, ja ei tule enne porist wälja kui aetakse!"

"Mul näitab, nagu poleks see sugugi sinu amet figu hoida," ütles Michel, Angelo.

"Jah, teil on õigus," vastas karjane, "nõnda rääkiswad minust tihti auustatud inimesed, ja ma mõtlesin ka ise selle päale enne, aga mis teha, kui teistiti võimalik ei ole!"

"Uga kas ja ei tahaks õppida?" küsis viimaks munk.

Nende sõnade juures pööris Felix ruttu Michel, Angelo poole ja waatis terawa filmaga ühte puhku tema otja, nagu tahaks ta küsida: "Kas te minuga nalja ei tee?"

Munk ei oodanud vastust ära, waid ütles: "Noh, kas oled walmis, mu wäike sõber, õppima ja minuga ühes floostriisse tulema."

Karjane jäi ikka weel jubmilt seisma. Pisarad läikiswad tal filmas. Ta tõstis filmad taewa poole, kaunis tulewik hiilgas tal waimu ja aimu ees. Viimaks hüüdis ta täis tänulist meelt: "Siis teie ei jäta mind mitte maha, mu isa?"

Michel, Angelo lubas nüüd tema kaswatamise eest hoolt kanda. Warsti saatis ta sõna peremehe juure, et see omale teise karjase otsiks, ja kui ta oma asjad Uskoli linnas oli ära diendanud, wiis ta oma noore sõbra floostriisse. — "Waadake, siin on teil noor inimene," ütles ta oma floostri-wendadele, "tehke temast paawst!"

Neid sõnu kuuldes pööris Felix oma häätegija poole ja ütles iseäralise kõrgusega, mis kõiki ajas imeks panema: "Paawst! Miks mitte, kui see Jumala tahtmine on?"

Pärast kahe-aastast õppimist mõistis ta juba kõiki labina keeli kirjasid lugeda. Pea sai ta ka

Doctori auunime, ja Itaalia maal reisisdes tegi ta oma mõnufate jutluste läbi, et ta nimi terwel maal kuulsaks sai. Mõni aasta läks mööda, ja juba tõusis ta piiskopiks ja wiimaks kardinaliks. Viimases ametis anti talle nimeks Montalto.

Aastal 1585 suri paawst Gregor XIII. ja Montalto waliti ühel meelel Sixtus V. nime all tema asemele. Nõnda oli siis tõeks läinud, mis Michel, Angelo pool naljatades oli ütelnud.

Räägitakse, et Montalto olnud selle minutini, huni teda paawstiks waliti, väga lahke ja alandlik, lastnud igaühte enese juure, kannud kõik pahandused ja meelega ära, käinud kargu najal, pää blade vahel ja küüras ja näidanud fileüldse keha poolest tõrk ja haiglane olevat, aga nii pea kui ta paawstiks saanud, wisanud ta kargu kessi saali, ajanud end sirgeks, nii et ta kardinalide imestawate filmade ees nagu mõni Goliat näidanud olevat. Ta hüüdnud: "Sind, Jumal, kiidame!" niisuguse suure ja wägewa lüüega, et hoone wõlwid wärisenud.

Ehk küll alatust soost siindinud, saanud ta ometi pärast liig uhkeks, ja tema pärast poolsest elust prawsti ametis ei räägita mitte palju hääd. Nõnda tuleb wähest ette, et mehest väga palju oodatakse, aga ootus ei lähe mitte täide. Kaske on kõrges ametis alandlikuks jääda, see on tõsi, aga võimalik on see ometi. Seda on mehed näidanud, kes kõrgesse on jõudnud, aga sellegi pärast südamest hääks jäänud.

Natuke Saksa maast ja rahwast.

Minul, nende ridade kirjutajal, on wõimalik olnud mõne aja Saksa maal elada ja maad ja rahwast saäl tunda saada. Tahan neist siin paari sõna rääkida, et meie oma rahwa elu Saksa rahwa elu kõrwa wõiksime seada.

Meie Eesti talumees küsib muidugi kõige ehte: Kuda on talupoegade elu Saksa maal? — Öppimise ja teaduse poolest ei ole Saksa talupojad mitte wäga palju meie rahwast ees. Enamiste oskawat nad küll oma emakeeli lugeda, kirjutada ja ka rehkendada, aga need tundmised ei ole just mitte täielised. Nimelt uuemal ajal, kus meie külakoolis ifka enam ja enam paranewad, on noorema põlwe rahwas oma koolitarkuses pea niisama kaugel kui Saksa maal. „Noh,“ ütlewad nüüd wanameeelselised, „ega Saksamaal talupoegi olegi, sest saäl on ju kõik Saksad ja räägiwad Saksa keelest.“

„Jah, see on tõsi küll ütlen mina, et nad Saksa keelt räägiwad ja et nad Saksad on, aga see ei ole tõsi, et saäl talupoegi ei olegi. Saksa maal on Saksad niisama talupojad, kui meie maal üks jagu Eesti talupojad on. Nemad on Saksa talupojad. Saksa keel ei tee kedagi peenemaks ja haritud meheks, waid üleüldine waimuharimine teeb seda. Meest, kes siin Saksa keelt räägib, peetakse peeneks meheks, aga Saksa maal ei tehta seda mitte, sest saäl räägib iga kündja ja karjapoiss Saksa keelt. Sest öpime: Iga rahwa hulgas on kahte jagu inimesi: koolitatud ja koolimata. Nii on Saksa maal koolitatud ja koolitamata Saksad. Niisama saab ka üks furd meie maal olema ja on juba nüüdki jaolt, et koolitatud ja koolitamata, haritud ja harimata Eesti wähe wahet tehtakse, aga mitte nii nagu nüüd weel tihti lugu, et haritud meest Saksaks nimetatakse ja harimata meest talupojaks. Talupoeg wõib oma seisuses, mis auuseisus on, nagu iga teine, wäga koolitatud ja haritud mees olla ja Saks kõige oma Saksa keelega alles üdna harimata ja koolimata.“

Noh, hää küll! Kuda aga elawad Saksa talupojad? Siin pean küll ütleva, et nende kodune elu meie talurahwa elust hoopis mõõda läheb ja see on nimelt sest Saksa maal nõnda. Külad on saäl juba pea seda, mis siin meie maal wäiksed linnad. Kõigil pool on majad sawi- ehk tellis-kiwidest tehtud, laud- ehk kiwi-katused pääl die-katusid ei nähta kuski. Talupoegade elutoad on rehest ära lahutatud ja on seest kirjade paberitega ära lõõdud, aknatel gardinad ees ja lillid ja roosid pottides akna pääl. Nõnda on nende elufurd hoopis peenem, kui meie talupoegadel, ehk küll ka meil asi hakkab paremaks minema selle poolest.

Põllutööd tehtakse Saksa maal rohkemast jaost mäsinatega; iseäranis sünnib see nende juures, kellel suured ja laiased põllud on. Saksa maal elab rahwas wäga tihti, ja ehk küll iga maa lapise ära on haritud ja ka põld wäga rohkestes wilja kannab, ei saa ometi nii palju wälja, et rahwas sest wõiks elada, waid peab mõralt maalt suure jao ostma. Selle pärast on alam rahwas Bismargi üle wäga pahane, et ta wilja eest, mis üle raja sisse tuleb, tolli maksu tahab wõtta ja et selle läbi igapäewane leib kallimaks läheb. Rohkem jagu inimesi saäl maal on käsitöölised ja peawad leiba ostma. Kõik asjad, mis käsitöö läbi tehakse, on saäl palju odawamad kui siin. Sest see ka tuleb, et elumajad hoopis peenemad on kui meie maal.

Ka linnad on ilusamad kui meie maal. Ühekordsed majad on linnades wäga wähe leida, ehk ka mitte sugugi. Uuemat ajal ei anta enam lubagi ühekordsed ehitada. Selle pärast on kõik majad kolme-, nelja- ehk enamkordsed. Kui meie maal linna alewitesse lähed, siis leiad, et majad saäl enamiste ifka wäiksemad ja waesemad on kui pesalinnas. Mitte nõnda ei ole lugu Saksa maal. Berliinis, Dresdes, Leipzgis ja mujal linnades on alewites weel ilusamad majad kui pesalinnas. Ka on üks iseäraline kasu ehitamise juures, kui maja mitmekordne saab, see on, et maja alust üks ainuke on waja teha ja teisel, kolmandal ja neljandal forral uut alust ega katust waja ei ole.

Rahwa elu on nii hästi liinades kui ka maal peenem kui meil. Ka võib igal pool enam waimubarimist läbi tunda ja on Saksaa maa selle poolest üks kõige enam baritud maadest. See on nimelt ka sest näha, et inimesed ihutoidu kõrwas niisama hoolega waimutoitu nõuawad. Raamatute ja ajalehtede lugemine on nii pruugiks saanud, et pea keegi ilma selleleta ei taha elada.

Kui linnas ühte wõeraste majassee ehk trakterisse sisse läheb siis on sääl igal pool mitu ajalehte leida, kust seest wõid selle üle teadust otsida, mis mujal paikades sünnib. Ilma zeitungideta ei ole üksi kõrts ega trakter, sest ükski ei läheks siina, kus ta paljalt juua võib ja muud paremat asja ei leia. Sakslane, kui ta trakterisse läheb, siis on enamiste esimene töö, et ta omale klaaskannu täie õlut tellib, selle aega mööda ära jorb, sääl juures zeitungi loeb ja sel wiisil oma aega wiidab, kuni ta jälle kodu läheb. Ka naesed ja tüdrukud läbewad ühes meestega õhtu pärast tööd trakterisse, joowad klaasi õlut ja ajawad juttu; seda ei wane keegi imeks, aga kui see meie juures sünnib, siis pandaks seda naesterahwale pahaks.

Ka kalaröõrid maal on sedasama wiisi. Ilma zeitungita ei ole mitte ühte ainust röörit leida. Ka on ruhtust palju enam leida kui meil. Seda waakswad meie rööritid pidajad hoolega tähele wõtma. Ma ei tahle mitte, et meie rahwa hulgas joomine wäheneks, kui rööritimehed mõne rubla aastas zeitungide eest kulutawad ja selle eest hoopis kannawad, et wõlewa wiina asemel enam õlut pruutima hakataks, mis meelt nii hulluks ei aja ega nii terwi ei rita kui wõrgulake wiin. Rööritimehed ei saaks selle läbi sugugi kahju, kui nad seda wüüawad. waid ennemalt kasu.

Liinades on elu hoopis wabam ja lahkem kui meie maal. Rööritisse wõeraste majadesse, seltsi-majadesse ja awalikkudesse kottadesse, mis enam meelejohutuseks ja ajawitteks on seatud, olgu nad nii toredad kui tahes, võib müstika ja ületuuega sisse minna, ja keegi ei wane seda imeks. Kui aga seda keegi siin katsuks teha, siis pandaks warsti pahaks ja aetaks majast wälja.

Ka on Saksaa maalt seda väga kiita, et inimeste kottu-elamine ise keskes hoopis lõbusam on kui meil. Seisuste wahed ei ole mitte nii kõrged ja kaowad aega mööda ifka enam ja enam. Nimelt wõtawad õpetatud mehed rahwa elust, olust ja asjast väga suure hoolega osa, peawad õpetlikka kõnepsid awalikkudes seltsides ja püüawad kirjade läbi ja muul wiisi alamat rahwast õpetada. Selle poolest on meil veel suurt puudus.

Rahwalikud seltsid õitsewad hoopis enam kui meie maal ja on neil sagedaste rühandete kaupa liikmeid. Sest näeb selgeste, et rahwas ise ärtjal wiisil niisugusest elust osa wõtab, mis meil mitte nii ei ole. Üks täsi peseb teist ja üks inime on teise tugi, ühendus teeb tugewaks, seda on Saksaa maal juba animu ära nähtud ja seet rohtem aru saadud.

Tahab põllumees uut ja paremat asja õppida, tulusamaid ja enam uuema aja riistu enesele muretseda ja üldse enam ühel meelel edasi astuda, siis saab ta põllumeeste seltsi liikmeks. Mists pärast? Ta teab, et selts ühes koos palju enam võib teha kui ainus inime. Kui selts põlluriistu ehk muud asju tellib ja osta tahab, siis on see odawam kui üksikul inimesel võimalik on saada.

Sellest on ka hõlbus mõista, kust see tuleb, et Saksaa maal nii palju ja mitmet karwa seltsisid on. Rööritil tähtsolistel on oma ameti tarwis seltsid leida, kuhu liikmeks wõiwad saada ja kasu leida. Röörit põllumeestel, kirjameestel, trükkijatel, kaupmeestel, kingseppadel, rätseppadel, puutöölistel ja igal muul ameti ajalal. Ka majaperenaestel on oma seltsid, millest nad hulga kaupa osa wõtawad, sest et nad sel wiisil asju, mis majapidamises waja tulewad, odawamalt wõiwad saada. Niisugusel majaperenaeste seltsil on ifka enamiste oma pood asutatud, kust kõik seltsi-liikmed odawama hinna eest asju wõiwad osta kui teised. — Niisama armas on kuulda, kui lauluseltsid konzertsid annawad. Ka niisugusest ei ole sääl puudust, ja nad wõiwad palju paremine edasi saada, sest et osawõtmine suurem ja elawam on, kui aga juhataja tubli ja südi on oma talituses.

Isedranis suur on Saksa maa koolide poolest. Neid on saäl mitmet moodi küllalt, alamaid ja ülemaid, wäiksemaid ja suuremaid, pahemaid ja paremaid. Tõõ koolide tasuks on wäga elaw ja waimustatud. Ülem asj ja kõige õpetuse põhi on muudugi igal maal rahwa-koolid. Eht küll Saksa maalgi nende poolest lugu kõige paremal korral ei seisja, kui mõiks soowida, siiski peab ütleva, et rahwakoolid saäl pea kõigist teistest maadest ette käiwad. Pääle selle on õpetus saäl rahwale nii armsaks läinud, et keegi oma last koolitamata ei jäta. Kui rohkem mõimalik ei ole, siis peab laps ometi kula-koolist eht linnas mõnest alamast koolist läbi käima. Kooliõpetust lergitab see wäga, et alamates koolides üksi emakeelt õpetatakse ja wõeraste keelte õppimine ülemate koolide hoolets jäetakse, kus ka emakeeli õpetus on. See on uus märk meie koolidele, et Eesti emakeeli nendes peaks õpetust antama ja et see mitte hää ei ole, kui kula- ja libelkonna-koolides aeg wõeraste keelte õppimiseks ära kulub, mis meie juures üsna tihti sünnib. Rahwakoolid peawad häid inimesi kaswatama, selle pärast peab õpetus lapsele emakeele läbi südamesse mõjuma.

Kiri Rumânia maast ja rahwast.

Kui meie soldatid, kes wõeral maal käiwad nimelt sõdade ajal, hästi haritud oleksiwad, siis mõiks nad mõndagi jutustada. Mitmed kroonu-mehed, kes laua aega tees nimas on olnud, jutustawad ka mõndagi, aga nende jutt wõerastest maadest ja rahwastest on enamiste ifka tõe ja walega segatud, sest et nad imelikkude sõnumitega tahawad näidata, mis nemad kõik juba ära näinud, kuulnud ja kus nad kõik ära käinud. Nemad tahawad kuuljate kõrwu kustiada ja saäl juures oma auu üles näidata. Iga reisilugu aga peab tõneledud eht jutustatud saama selle nõunga, et kuuljad eht lugejad temast uudist kuulksiwad eht loeksiwad ja meie rahwa elu wõeraste omaga kõrwu paneksiwad ja

õpitsiwad, mis poolest wõeras rahwas meitest ees eht taga on, et selle järele meie elu täiendada ja tõsta. Olen ise sagedaste kuulnud, kuida isedranis wanad soldatid ümberseisjatele ja terastele kuuljatele üsna mõimatuid asju ette luistawad. Mõnda kuulsin kord, kuida wana ja muudu auus sõjamees tõlke näoga seletas: „Mina olin Kaukasias sõjas. Saäl nägin inimesi, kes poolkoerad ja poolinimesed oliwad. Mõned on koguni hobusega, kelle seljas nad sõidawad, kofku kaswanud. Nendega ratsutawad nad nagu wäik edasi, wõtawad waenlased kiini ja sõdawad ära j. n. e.“ Iga üks, kes wähegi maade tundmist on õppinud, teab, et see tõst ei wõi olla.

Noh, hää küll! Minu tädi-poeg oli wiimses Wene-Türgi sõjas kroonu ametis wäega ühes. Sagedaste on ta mulle ja teistele sugulastele saält kirjasiid kirjutanud, mis ka kaugeimal lugeda mõib. Ühe neist tahan siin ära trükkida lasta, kus sees ta oma sugulastele Rumânia maast ja rahwast lühidelt jutustab. Minu tädi-poeg on üks neist Eesti lastest, kes koolitatud filmaga on Rumânia rahwa elu tähele pannud, sest et ta umbes kaks aastat saäl on elanud ja ka Türgi kuulide all sõja ajal armastusega oma armsa Eesti isamaa pääle tagasi mõtelnud. Kiri on tema oma sõnadega nõnda:

Armsad sugulased!

Täna tahan Teile natuke Rumânia maast kirjutada, kellest ju tihti sõja ajal ajalehtedes lugestite. Rumânia riigi üle walitseb tuttwal wiisil Saksa maalt kutsutud würst Karl I. See maa on meie Wenemaa Besarabia gubermangu, Austria ja Donau jõe wabel, ja sest et sellest jõeist endine Türgi riik hakkas, elas ka meie sõjawägi paar kuud selles maas ja walmistas ennast saäl kuulsaiks Donau jõeist üleminemiseks ette. Üks wäe jagu, kus hulgas ka mina ajuti ametis olin, jäi kõigeks sõja ajaks siina.

See maa on enamiste tasane, üksnes üks Karpati mägestiku haru läheb temast läbi. Rahwas elab rohkemast jaost lamba-karja kaswatamisest, ja põldusid ei harita mitte palju rohkem kui igapäewaseks leiwaks waja. Kõige pare-

mine kaswab mais, mis meie maal Türgi nisu nime all tuttam on ja millel sagedaste 300—400 tera ühest kõrrest wälja kaswab.

Kõige kuulsamad linnad on Jassi, Galah, Iust üks jagu meie wäest üle Donau jõe Türgi maale läks, Plo-jeſhti, kus üks wahe Wene wäe pääorter oli, ja päälinn Bukarest. Wiimses linnas on suur kool, kõik ülemad koh- tud, suur theater, muuseumid, mälestusjuttud j. n. e. Linn ise on üsna ilusa mägeliſe koha päale ehitatud ja ruumi poolest Peeterburgi linnaga ühesuurune, aga hooned on palju wäiksemad, ja suurus tuleb sellest, et peaaegu igal majal oma wäike aed on, kus õhtul pärast päewa palawust võib jalutada ja hahutada, sest ilm on nii soe ja lõuna- poolne, et wiina-kobarad rohkesti ſiginewad.

Rahwas ise on, nagu kõik sooja maa inimesed, natuke laisk ja ei pruugi enese tarwis mitte palju. Pääsli on nendel, et eneste hooned, olgu linnas ehk ka kõige waesemas külas, ikka puhtad peawad, ja naesterahwa ülem töö on iga laupäew oma majakesi, mis enamaste külades kõik samist tehtud on, seest ja wäljast poolt ilusti lubjaga walgeks teha. See sünnib selle pärast, et mitte putufad, lutikad, kirjud ja muud waewajad insektid liig palju ei ſigineks.

Nende elukombed on väga lihtlabased. Rapsi palju ei jooda, waid enamasti marjawiina, mis nad ise kaswata- wad. Meesterahwad istuwad kull õhtulste sagedaste kõrtsis, aga joobnuid ei ole sugugi näha, sest nende päärdõm on sääli juttu ajada ja mustlaste mängu kuulda.

Mustlaste mängumehi hulgub kõigil pool ümber, ja klaasi wiina ehk paari kopiku eest mängiwad ja laulawad nad kaks paar tundi. Kui pühapäew on, siis tulewad kõik noored poisid ja tüdrukud kesi külasse tasase wainu päale, ja iga mees võib hää meelega nende tantsu waadata. Kõigist nende päewatanud nägudest ja süsimustadest hiilga- watest silmadest võib näha, kuda nende sees lust tantsimise üle lõkendab. Wanemad seisawad ehk istuwad puude wilus ja waatawad niisama suure rõõmuga eneste laste lusti päale.

Meie maa inimesele paistawad weel nende kirjud riided väga kenaste silma. Noored poisid kannawad lumewalged särgid, mis väga ilusaste kõigi sugu wärwitud lõngadega wälja on õmmeldud. Särki üle on tihti lühikene kampsoni moodi lambanahka kasul ümber õlade wistatud, niisamuti wärwitud lõngadega wälja õmmeldud. Pääs on must lam- banahast kübar. Walged väga kitsad püksid ja pasklad on neil jalas. Noestel jälle lumewalged pääratikud, niisamuti walged kullas ehk siidiga wälja õmmeldud särgid ja kuue asemel põll ees ja teine põll taga paksust mustast ehk puna- sest willasest riidest tehrud, ka tikitud wiguritega. Tüdrukud on niisamuti riides, muud kui et nemad pääratikuid ei kannu, nende laiskiwad mustad juuksed on lilledega ja ridadesse lükitud hõbe- ja kuldrahaga ehitud. Kaelas ripuwad kaks ehk kolm suurt Türgi ehk Austria kuldraha. See on siis kaasaraha tütrele, et igaüks noor pois mõiks näha, kui palju rikkust tema ühes võib saada. Muidugi teada ei ole kõik rikkad, aga ka waesed kannawad wähemalt walstrahad üle kullatud kaelas. Kõik ei ole ju kuld, mis laigib, mõ- telgu seda igaüks.

Linnades käiwad enamiste nagu igal pool muil maadel ja meil üleüldise haritud rahwa riides, ja sääli on naeste- rahwas juba väga edewad, sest igaüks tahaks ilusamalt ja uhkemalt riides olla kui teine, et waremalt mehele saaks. Meheleinemine sünnib sääli väga wara, umbes nelja- ehk wiieteistkümnendal eluaastal mõni kord juba kolmeteist- kümnendal.

Rahwas on väga lahke Wenelaste wasta, ja ülepää, kui weel natuke Rumänia keelt mõistad, siis et taha jutt otja leida. Saksu aga nad ei mõi sallida.

Nüüd tahan weel paar sõna lõpetuseks nende rahwa muusiku ja koolide üle jutustada.

Laulu- ehk mänguoorid külades, nagu nüüd Jumal tänatud meil juba peaaegu igas kihelkonnas, on alles tundu- mata asjad, ja nende mängumehed on kõigest mustlased. Tantsutükid on ime-lustilised, nii et ilma tahtmata jalad tahastiwad ka ühes kopsu lüüa, aga nende laul ei ole ilus.

Enne mängib mooselant wiuliga paar takti, siis laulab ta jutustamise wiisi paar sõnu ehk salmi, mängib jälle wiuliga, sel wiisil lestab see laua, kuni laul ehk jutt laulmise wiisil ilma hääle muutmata otsas on, sest rahwa laul veel mitte riimi ja kunstpõhjuseaduste järel ei käi, waid nad jutustawad lauldes, nii et iga asja üle kobe wõib laulda, kui aga natukene mõistad sõnu sorawalt seada ja üks wiulimängija sääl juures on.

Külades loelised ka veel ei ole, waid kõigest linnades, ja rahwas on maal, sagedaste ka linnas, üsna harimata, nii et mõni toredate riietega preili — lugeda ega kirjutada ei mõista. Hale lugu, kui rahwas nii harimata on.

Selle pärast on ka nende maal Juutidel ja Muustlastel nii hää elada. Ajalehtedes loete nüüdki veel wistist, et Bukaresti linnas saadikud ikka veel Juutidele ühe-wäärilist õigust teiste alamatega anda ei taha, sest et nad kardawad — ja üsna õigusega — kui juba nüüd Juutidel nii palju wõimust on, siis need veel rohkem ilma harimata Rumânia rahwast oma käppade alla kisuwad.

Ka siit rahwa elu tähele pannes soowin mina, et meie armsad Gesti wennad kodumaal missagi ära ei wätsks koolide ja rahwa harimise eest hoolt kanda.

Teile kõigile terwist saates olen ja jään Teie sugalane

Bukarestis

16. Augustil 1878.

G. Pären.

Gesti teine üleüldine laulu- ja mängu-pidu aastal 1879.

Kui esimene laulupidu aastal 1869 mõõdas ja hästi korda läinud oli, siis tõusis peagi pärast seda mõne rahwa sõbra südames see mõte teist pidu asutada. See pidu pidi juba aastal 1875 olema, aga palwekirjad lubamiseks ei jõudnud nii kaugele. Nüüd pidi ta aasta pärast 1876 olema, aga luba riigivalitsuse käest jõudis alles kaks

kuud enne pidu aega Tartu, ja selle aja sees ei wõinud ettevalmistamised, laulude kirjutamine ja trükkimine ja nootide kirjutamine mänguriistadele enam walmis saada. Pidulülati jälle üks aasta edasi. Pidukomitee presidendiks wäliti H. von Samson Urwastust. Teda wõib enam kui muid mõisnikka meie rahwa poolt olemat. Pidulauluraamatu kirjutamine ja laulujuhatamine pidul anti nende ridade kirjutaja hooldeks. Mängu-nootide kirjutada lastmise ja muusiku-kooride juhatamise pidul wõttis Tartu praost Willigerode oma hoolde. Tööd läksiwad edasi ja komitee koostumised ka. Komitees aga tõusiwad waidlemised selle üle, mis tarwis pidul sisse wõetud raha peaks tarwitatama, kui seda üleüldse ettevalmistamiste kuludest peaks üle jääma, mis ju ette ei wõinud teada. Tartu Gesti lauluselts Wänuemuine oli see, kes riigi-walitsuse käest loa oli saanud pidu ära pidada. Tema oli ka see, kes pidukomitee esite walis. Selle seltsi eestseisuse liikmed ja muud Gesti mehed oliwad selle poolt, et raha, kui seda peaks üle jääma, Gesti Kirjameeste seltsile pidi antama kasuliste ja õpetlikkude raamatute wäljaandmiseks. President v. Samson ei olnud sellega rahul, waid tahtis raha mõnel muul wiisil rahwa kasuks pruukida, ja kui tema tahtmine pidukomitees läbi ei läinud, lõi ta end presidendi ametist lahti ja temaga ühes kõige komitee imelspanemiseks ka praost Willigerode. Herra von Samson sattus pea pärast seda nii hästi pidukomiteega kui Aleksandri-kooli päätkomitee presidendi õpetaja Hurtiga suurde sülesõtta Saksa ja Gesti ajalehtedes. Sellest sõjast wõis selgeste näha, et von Samson rahwa asja poolt mitte ei olnud, sest kes ühe kooli wasta seisab, mis rahwas waimuharimise edenemiseks ehitab, see ei wõi ka õige rahwa sõber olla. Pidukomitee walis nüüd Gesti Postimehe redaktori J. W. Jannseni oma presidendiks. Willigerode wäljaastumise läbi langes ka mängu-kooride talitus minu, nende ridade kirjutaja, pääle. Pidulaulude trükkimine läks wahel ajal oma soodu edasi, ehk küll pean ütleva, et laulude walmimine ja üleswõtmimine mitte kerge ei olnud, sest ma sain soowimist ühelt ja teiselt poolt, et peak-

fin seda eht teist laulu trükkida lastma. Palju mõtteid, palju soovimisi. Viimaks saidad laulud, nagu nad on, trükitud. Kewadel 1877 saidad veel kolm proowi mängumees-
tega ära peetud, üks Tartus, teine Paides ja kolmas Põlwa kiriku juures. Neid pidades oli auus koolmeister Birkhaus, Bäckwrest Tartu ligidalt oma rohke mänguriistade tundmisega kiituse väärt wiisil abiks. Pidud pidi Jaani kuul ära peetama. Aga tuli uus takistus wahela. Sõda Türglas ja Wene wahel algas, ja ei läinud forda, et meie siin oleksime pidu pühitsenud, kui meie wennad Wenelased, kelle hulgas ka palju Eesti poegi sõjawäes teeniwad ja sõtta läksiwad, oma wõrd isamaa eest lahingi wäljal ära walada pidiwad lastma. Selle pärast jäi pidu rahwaja päale. Pidukomitee jäi wanal wiisil kofku, sest et lootus oli aastal 1878 pidu torrale seda. Aga ka see lootus ei läinud täide. Sõda Türglasega oli küll möödas, aga teine sõda Inglasega ähwardas iga päewaga tulema. Komitee ei julgenud niisugusel karrikul ajal pidu asutada ja jättis asja veel üheks aastaks seisma. Niisuguse wiimistamise ja pikendamise läbi oli aga asi rahwale natuke igawaks läinud, ja kui nüüd pidu 1879 aastal, just 10 aastat pärast esimest laulupidu pidi ära pühitsenud saama, siis kartsid pidukomitee, et nii palju osawõtmist ei saaks olema, kui tarwis läheb. Siiski algas ta jälle oma koostistumistega ja wõttis nõuaks nüüd tõeste pidu jalale seada. Oktobri kuul 1878 sõitsin mina Saksa maale, kuhu ma senikauaks pidin jääma kuni piduni. Pidunajaks tahtsin jälle tagasi jõuda. Muidugi ei saanud ma nüüd muud teadust kui neid, mis kirjade ja ajalehtede läbi mulle tuliwad. Pidukomitee oli wahel ajal sagedaste koos olnud ja nimelt talwel tõde ja ettevalmistamiste üle nõu pidanud. President Jannsen ja kirjatoimetaja J. Kurrik saatsiwad uued ringkirjad kõigile laulus ja mängukooridele pidukomitee nimel. Iseäranis on Kurrikul kirjatoimetusega ja raamatute kätte saatmisega palju tööd ja tegemist olnud, ja on tema pidule palju hääd teinud. Nõnda niisi oli juba talw mööda läinud, aga wäga wähe laulus ja mängukoorisid oli end üles annud osawõt-

miseks. Pääle seda ähwardas üks wähe maenlane pidu jälle takistada, see oli hirmus külge hõkawa hommitu maa kark, mis kõik maha murrab, mis ta kätte langeb. Aga ka see kartus kadus aega mööda. Pidukomitee muntis kewade oma eestseisust ja ka mõnda muud liiget. Tartu linna pääwanem professor Dr. G. v. Dettingen oli presidendiks walitud ja Jannsen wiitsepresidendiks. Ka waliti enne komiteest lah-
kunud praost Willigerode jälle mängukooride juhatajaks. Mõlemad wõtsiwad need ametid wasta. Jätku enam ja enam koorisid lubasiwad pidust osa wõtta, nõnda et kõigil lootus hää kordaminemise pärast tõusis. Osawõtmine lauljate ja mängijate poolt oli küll wähemaks jäänud kui lähe aasta eest, sest siis tahtsivad liigi 1600 lauljat ja üle 400 mängijat tulla, aga nüüd sai üksi üle 1000 lauljat ja liigi 200 mängijat üles antud, siiski wõis rõõmsaste pidu pühitseda, sest kümne aasta eest ei olnud rohkem kui üle 800 lauljat ja paar koori mängijaid. Pidud aeg jõudis kätte. Ka mina ruttasin Saksa maalt Leipzig linna isamaale ja jõudsin ühe päewa enne pidu siia. Ammu oodetud laulupidu algas ja sai 20., 21. ja 22. Jaani kuu päewal peetud. Pidud laupäewal 19. Jaani kuu päewal tuli üks koor teise järele Wanemuise seltsi majasse Tartu. Kõikidel oli rõõmus meel ja pidulik tuju. Kui kõik piduosalisid olid üles kirjutatud, pidas president wäikese alguskõne, siis wiitsepresident, see pääle mina oma laulusuhataja ametis ja siis mängukooride juhataja. Nüüd oli wäike wahelaeg. Kell 4 pärast lõunat oli waimuliku konzerti proow Tartu linna wäljanäituse ruumis. Proow läks soovimise järele ilusaste forda, eht küll wihm natuke ekkitas. Sel wiisil tuli õhtu kätte, ja lauljad ja mängijad läksiwad oma korteritesse puhkama, nii häädesse kui neid pidukomitee oli jõudnud muretseda hulgale inimestele. Nõ läks mööda, ja esimene pidupäew jõudis kätte. Hommilul kell 1/2 8 puhusiwad mängukoorid kirikutornidest korali laulusid, mis pidu tulekut kuulutas. Pääle kella 8 kogusiwad endid kõik laulu ja mängukoorid Wanemuise seltsimajasse kofku, ja nüüd hakkas esimene pidurong linnast läbi minema, ja iga koor oma lipu

all, mis väga ilus oli näha. Rong läks Wanemuine majast läbi kiwi-uulitsa, kiwi sillast üle, raeoja eest läbi, doome uulitsast üles doome pääle, säält üle ja ümber doome, kus wanade doome kiriku wäremete ligi all mäge roheline platsi pääl pidu Jumalateenistus peeti. Väga armas ja kena oli waadata, kuida koorid endid keerdu käies platsil korda seadistwad.

Siin algas universiteedi õpetaja professor Hörshelmann Jumalateenistust pikema lõnega, mis ta väga mõnustaste pidas; Türi õpetaja Kurrikoff pidas altari teenistuse jao ja Otepää õpetaja Hurt väga armsa ja ilusa pidu-jutluse. Meie ruum ei luba pikemalt siin selle Jumala teenistuse üle rääkida eht see küll väärt oleks. Pääle selle läks jälle vidurong pühalikul wiisil tagasi, pidas raeoja ees finni, kus kõik muusika-koorid keisri laulu mängiswad ja lauljad ühes laulsidwad ja kõik ühes hurra ütskatsidwad keisri auuks. Rahwa hulk oli siin nii suur, et wist Tartu linnas enne nii palju rahvast ei ole nähtud. Nüüd läks rong Rütli-uulitsast läbi, puu sillast üle jälle Wanemuise seltsi majasse tagasi. Sellel teel mängiswad mitmed mängukoorid oma tüfka. Nüüd läksidwad lauljad lõunale. Pääle lõunat kell 4 algas waimulik konzert wäljanäituse ruumides, kuhu jälle Wanemuine pidulik rongis mindi. Konzert hakkas korali laulu-mänguga. „Meil' tuleb abi Jumalast“ praost Willigerode juhatusel all, mis pääle muud waimulikud laulud minu juhatusel all tulidwad. Rahel konzerdi wäheajal pidasidwad kõnet Peterburi Gesti koguduse õpetaja Freiseld olekust meie rahwa oma keskes, siis ta meie ja Sakslaste wahel, ja Ambla õpetaja Knüpper pidust ja tema rõõmust üleüldie. Kui konzert mööda oli, mindi jälle rongis Wanemuise seltsi majasse. Sellega oli esimene pidupäew ära elatud. Teisel päewal oli eñne lõunat ilmaliku konzerdi proow. Pärast lõunat mindi jälle Wanemuise rongis läbi linna ilmalikule konzerdile mis niisama kui waimulik konzert ühe muusika tüfiga alustas ja lauludega edasi läks. Wäheagadel pidasidwad kõnesid Rõõ õpetaja Jürmann õppimisest ja ühendusest rahwa elus ja Tartu Peetri koguduse õpetaja Eifen-

schmidt naljakal ja rõõmu tegewal wiisil pidust enesest. Nii hästi waimulik kui ilmalik konzert läksidwad ilustaste laulu ja mängu poolest korda ja olidwad aumärgiks meie rahwale ja tunnistuseks, et Gesticlased laulus ja mängus tubliste on edasi astunud. Jalgi eñne ei ole Tartus ega üleüldse meie Lääne mere gubermangudes meestekoor laulnud, kellel 1076 häält olidwad ja ühes mängukoori, mis 200 meest suur. Ei ole ka ialgi enne nii palju rahvast konzerdile koku tulnud, kui neile kahele pidukonzerdile; isearanis oli ilmalikus konzerdis rahwa hulk väga suur. Rahju aga, et lauljatele ja mängijatele mitte laudadest hoonet ei olnud ehitatud, sest siis oleks laul nii suurest koorist paremine kõlanud kui nüüd, kus natuke wali tuul hääle kõla keelas. Teine pidupäew lõppes suure pidusöömaajaga wäljanäituse hoones, kus juures keisri, isamaa ja rahwa, tema ülemate ja kuulsate poegade ja hoolekandjate terwist joodi ja õisati. Juba rongi käitudel linnast läbi oli pidupresidenti, witsipresidenti, Dr. Kreuzwaldi ja koolide kuratori majade ees hurra hüütud ja lippusid lewitatud. Ka olidwad mõlemad konzerdid sellega lõppenud, et keisri laulu kolm korda waimustusega lauldi ja mängiti. Kolmandamal pidupäewal oli Wanemuise seltsi ajas suure hulga rahwa ees eñne lõunat üksikute kooride laul ja mäng ja pärast lõunat wõidu laulmine ja mängimine. See oli kõik väga armas kuulda ja andis sest tunnistust, et meie rahwas mõnustaste laulu ja mängu põlul on edasi jõudnud. Väga ilustaste laulsidwad Kanepi kihelkonna ja Tallinna linna Lootuse seltsi lauljad nõnda et pea mõlemad koorid oleksidwad esimese wõidu wäärt olnud. Aga et kahte esimest binda ei olnud, siis sai nõnda otsuseks tehtud, et Kanepi mehed esimese wõidu ja Lootuse lauljad teise wõidu saidwad. Kolmanda wõidu saidwad Tarwastu lauljad enestele. Mängukooridest saidwad Tarwastu mängijad esimese, Waabina mängijad teise ja Jõgeweste mängijad kolmandama wõidu. Väga kauniste laulsidwad weel pääle selle Rambahja, Pillistwere, Rose ja Ambla lauljad ja mitmed teised. Presidenti ja juhatajate sõnadega ja wõitude kuulutamisega lõppes see armas pidu, mis igal Gesti-

lasel veel kuu saab mälestuses seisma. Ilus ja kaunis oli ta, et süda hakkab ilutsema, kui selle pääle mõtted. Andku Jumal, et edespäi veel suuremas vooris mõistime laulda, kui õnnets meil antud on jälle piduts koku tulla. Seda soovib rõõmuga pidu pääle mõeldes

R. M. Hermann.

Cõe terad.

Kui sind teotuse noolidega lastakse, ära lase sina mitte wasta, waid ole targem ja tea: lerge on teist haawata, aga raske haawa terweks teha.

Rumalus teeb uhkets ja tarkus alandlikuks. Kes ennast targaks peab ja seal juures uhke on, selle tarkus on tühine.

Kes teist alati maenitseb, see ise selle järele ei tee. Kes kiriku kotti ümber kannab, ei pane ise midagi sisse. Kellad, mis teist kiriku kutsuwad, jääwad ise wälja.

Ole õiglane iseenele wasta ja ära peta iseennast, siis oled sina ka õiglane teiste wasta ning ei peta neid. Kes teist püüab petta, on iseennast juba ära petanud.

Wanadus nutab ja noorus nutab; aga nooruse filmapisarad on hommiu kastetilgad, mis päewa idusul hiilgawad, wanaduse filmapisarad õhtu kastetilgad, mis õo pimedus pea kinnifatab.

Teotust ja laimamist, mis pahad inimesed meie pääle wiskawad, raputagem maha, nagu lund kuuu päält, ehk sulatagem neid waitse kannatamise ja häätegemise läbi tahetsemise filmapisarateks.

Wõtte palmid.

Parajalt.

J. Fr. Reichardt.

1. Wõt-le pal-mid, jät-le nutt, u = nus = ta = ge
E = lu tun-di-del on rutt, wars = ti si = na

mu = red! Tä = na kar-gab kar = ja = maal
su = red.

rõo = mus poi = si = le = ne Homme ju = ba

ris = ti all te = ma ke = ha = ke = ne.

2. Praegu ehk pruudi pärg
Meiu rõõmust silma,
Õhtul ehteks furnu särk,
Hing läind teise ilma,
Jätke kurbtus tuulele,
Kaebtus pilwetelle,
Wõtte wiisid uulele,
Rõõmud südamele!

Sooge, mis teil Jumal ann'b,
Maitse magust musu,
Sõõge lõik, mis põlb on kann'b,
Runni teit on rusu.

3. Kuulge linnu laulu pealt
Kenas metsa wilus,
Tõsttem ise oma häält
Waatke, see on ilus.

4. On kord surm meid wiinud siit
Dmaksete keskelt,
Pole kuulda laulu wiit
Sääl siis ega kannelt.
Ei seal lehta lillet'sed
Külmas kojäs enam,
Ega laula linnu'sed,
Mis siin oli kenam.

Meelejahutajast.

Malja sädemed.

Linna koolipoisid pidid ühel päeval 10 käsku pääst ülesütlemata. Koolmeister lastis neid järgimööda ütelda ja viies käsk tuli Britsu kohta. „Ei mina seda küll pole õppinud, aga teised 9 mõistan ma selgeste,“ ütles Brits. — „Miks ja siis viiet käsku ei ole õppinud?“ küsis koolmeister. — „Noh, minu isa on lihunik ja mina saan ka seks; meie peame ju tapma!“

„Pagan las' võtta!“ ütles üks noor herra ühe preili vastu. „Teie kuld sõrmus deamanti kiwiga oleks mul palju armsam, kui Teie käsi.“

Terane naesterahvas hakkas ta auutärni paelast kinni ja kostis: „„Teil võib väga õigus olla; sest vaatke, mina võtaksin ka need sinatseid päitsed palju enamalt, kui seda hobust, kes neid kannab.““

Kumb neist sai fibedama hoobi? —

Noor kaupmees oli isast suure vara pärinud ja muu asjade seas ka kallist raamatutogu, kus keige kuulsamate meeste tartus koos seisid. — „Teie olete õnnelik mees,“ ütles koolmeister, „Teil on tartuse warandus üsna toas!“ — „Jah, need on väga kallid raamatud,“ kostis kaupmees, „aga tänu Jumalale, mul pole neid tarwis, mul on oma Kalender — mis muud raamatud kaupmehel tarwis?“

Herra: „Kuule, Juhan! homme hommiku ärata mind kellu 5 ülesse; ma pean kellu 6 välja minema.“

Teener: „Hää küll, auus herra; aga kui ma mitte ei peaks nimetud tunnil ülewel olema, siis palun mind hüüda; ma olen äri kuulma.“

Palti = merre Kubbernemangud.

H. Laakmanini kiittrah.

Spind 7 fop.